

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
у спорах, що виникають під час
здійснення виконавчого провадження

Рішення, внесені до ЄДРСР,
з 1 січня 2021 року до 1 жовтня 2022 року

ЗМІСТ

I. Спори, пов'язані з вирішенням питання про відкриття виконавчого провадження	4
1.1. Про підстави відкриття нового виконавчого провадження щодо стягнення з боржника виконавчого збору	4
1.2. Про неможливість зміни боржника або стягувача у виконавчому написі нотаріуса в порядку ст. 379 КАС України, виконавче провадження за яким ще не відкрито	6
1.3. Про відсутність правових підстав для відкриття виконавчого провадження за місцезнаходженням банку виключно за ознакою наявності в ньому відкритого рахунку боржника	8
1.4. Про визначення місця відкриття виконавчого провадження	10
II. Спори, пов'язані з реалізацією процедури виконавчого провадження	12
2.1. Про встановлення виконавцем у межах виконавчого провадження наявності в боржника нерухомого майна	12
2.2. Про порядок оскарження оцінки вартості майна	14
2.3. Про оскарження постанови щодо передачі стягувачу майна, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності	16
2.4. Про зв'язок норм, які регулюють переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, з нормами, якими врегульовано завершення виконавчого провадження шляхом повернення виконавчого документа стягувачу	18
2.5. Про випадки, у яких необхідно знімати арешт, накладений на рахунки боржника	21
2.6. Про обов'язкову умову для заміни сторони виконавчого провадження	24
III. Спори, пов'язані з визначенням розміру та стягнення винагороди виконавцю	26
3.1. Про стягнення витрат у виконавчому провадженні	26
3.2. Про відсутність залежності між стягненням виконавчого збору та виконанням виконавчого документа	28
3.3. Про правове регулювання процедури стягнення з боржників виконавчого збору й основної винагороди за виконання того самого виконавчого документа	30
3.4. Про підстави для стягнення з боржника виконавчого збору	35
3.5. Про підстави отримання приватним виконавцем основної винагороди	38
3.6. Про порядок розрахунку виконавчого збору	40

IV. Спори, пов'язані з реалізацією повноважень виконавця в межах виконавчого провадження	42
4.1. Про право державного виконавця звернутися до особи, яка не є стороною виконавчого провадження, за інформацією, необхідною для здійснення виконавчих дій	42
4.2. Про відсутність обов'язку державного виконавця повідомляти боржника про опис майна	45
4.3. Про відсутність обов'язку державного виконавця здійснювати рецензування звіту про оцінку майна	47
4.4. Про обов'язок державного виконавця перевіряти виконання судового рішення боржником	50
4.5. Про відсутність необхідності в отриманні дозволу суду на проникнення до житла в разі примусового виконання державним виконавцем рішення суду про вселення стягувача	52
4.6. Про підстави проведення перевірки конкретного виконавчого провадження начальником органу державної виконавчої служби	55
4.7. Про підстави накладення на боржника штрафу	57
4.8. Про реалізацію повноважень органу опіки та піклування за ст. 177 Сімейного кодексу України	60

I. Спори, пов'язані з вирішенням питання про відкриття виконавчого провадження

1.1. Про підстави відкриття нового виконавчого провадження щодо стягнення з боржника виконавчого збору

Якщо виконавче провадження закінчено й ухвалена в ньому постанова щодо стягнення з боржника виконавчого збору є чинною в порядку, визначеному законодавством, не визнана протиправною та не скасована, законодавство не передбачає іншої поведінки виконавця, окрім як відкриття нового виконавчого провадження з виконання такої постанови

16 грудня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Акціонерного товариства «Українська залізниця» на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 22 червня 2020 року та постанову Київського апеляційного адміністративного суду від 03 вересня 2020 у справі № 640/8132/20 за позовом АТ «Українська залізниця» до Печерського районного відділу державної виконавчої служби у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) про визнання протиправною та скасування постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У Печерському РВ ДВС у м. Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) перебувало на виконанні виконавче провадження щодо примусового виконання наказу Господарського суду м. Києва від 03 вересня 2019 року № 910/7176/19 про стягнення з АТ «Українська залізниця» на користь ТОВ «Металургтранс» збитків, завданих незабезпеченням збереженості вагону, в розмірі 142 972,45 грн.

У рамках вказаного виконавчого провадження державний виконавець 11 січня 2020 року прийняв постанову про стягнення виконавчого збору у розмірі 14 489,35 грн.

Постановою державного виконавця Печерського РВ ДВС у м. Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) від 28 лютого 2020 року було відкрите виконавче провадження з примусового виконання постанови від 11 січня 2020 року про стягнення з позивача на користь держави виконавчого збору в розмірі 14 489,35 грн.

Рішенням Окружного адміністративного суду міста Києва від 22 червня 2020 року, залишеним без змін постановою Київського апеляційного адміністративного суду від 03 вересня 2020 року, у задоволенні позову відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі судом поміж іншого досліджувалося питання можливості застосування норми Закону України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» № 145-ІХ в частині заборони вчинення виконавчих дій до спірних правовідносин.

Здійснивши аналіз норм права, якими врегульовані спірні правовідносини, Верховний Суд вказав, що постанова державного виконавця про стягнення виконавчого збору є виконавчим документом, який підлягає примусовому виконанню шляхом виокремлення в самостійне виконавче провадження у разі закінчення того виконавчого провадження, у межах якого з боржника стягнуто виконавчий збір.

При цьому, у разі, якщо виконавче провадження закінчено і винесена у ньому постанова щодо стягнення з боржника виконавчого збору є чинною (у порядку, визначеному законодавством, протиправною не визнана та не скасована) законодавством не передбачено іншої альтернативи поведінки виконавця, окрім як відкриття нового виконавчого провадження з виконання такої постанови.

Згідно встановлених обставин у цій справі, постанова державного виконавця від 11 січня 2020 року в частині стягнення з позивача виконавчого збору, на час розгляду цієї справи в суді в порядку, визначеному чинним законодавством, протиправним не визнавався та не скасовувався, а тому підлягає виконанню.

Доводи скаржника про те, що суди першої та апеляційної інстанцій безпідставно не застосували при вирішенні цієї справи Закон № 145-ІХ, яким заборонено звертати стягнення на грошові кошти АТ «Українська залізниця» та вчинення виконавчих дій за Законом України «Про виконавче провадження», були спростовані Верховним Судом наступним чином.

Системний аналіз пункту 3 розділу III Прикінцевих та перехідних положень цього Закону разом з іншими заборонами та мораторіями на звернення стягнення на майно боржників - державних підприємств, встановленими на момент прийняття такого Закону, свідчить про їх спрямування на збереження об'єктів права державної власності, які були включені до переліків, затверджених Законом України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації», у зв'язку з їх стратегічним значенням для української економіки та національної безпеки з метою запобігти безконтрольному відчуженню майна, що складає єдиний майновий комплекс, у тому числі через застосування позаприватизаційних процедур.

Водночас, із зазначеного Закону, на який посилався скаржник, вбачається, що його положення щодо заборони вчинення виконавчих дій, передбачені пунктом 3 розділу III Прикінцевих та перехідних положень, слід застосовувати таким чином, що така заборона не поширюється на стягнення грошових коштів боржників у будь-яких правовідносинах, а також окремо на стягнення товарів, що були передані в заставу за кредитними договорами, які були ними укладені.

Тобто вказаною нормою Закону № 145-ІХ з усього складу майна підприємства, призначеного для його діяльності, яким також є нерухоме майно (будівлі, споруди, земельні ділянки тощо), передбачено можливість звернення стягнення лише на конкретні види майна цього підприємства, зокрема, грошові кошти, що узгоджується з положеннями чинного законодавства України, а також відповідає меті та суті Закону № 145-ІХ.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 16 грудня 2021 року у справі № 640/8132/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101955342>.

1.2. Про неможливість зміни боржника або стягувача у виконавчому написі нотаріуса в порядку ст. 379 КАС України, виконавче провадження за яким ще не відкрито

До відкриття виконавчого провадження в порядку, визначеному ст. 379 КАС України, може бути замінено боржника або стягувача лише у виконавчому листі, під яким розуміється виконавчий документ, виданий судом, що розглядав адміністративну справу як суд першої інстанції.

Виконавчий напис нотаріуса – різновид виконавчого документа в розумінні ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження», який є відмінним від виконавчого листа за формою, змістом, а також суб'єктом та процедурою видання, отже положення ч. 4 ст. 379 КАС України не можуть бути застосовані за аналогією в разі заміни сторони у виконавчому написі нотаріуса, виконавче провадження за яким ще не відкрито

21 січня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю «Укрдебт Плюс» на ухвалу Миколаївського окружного адміністративного суду від 22 січня 2021 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 27 травня 2021 року у справі №400/212/21 за заявою Товариства з обмеженою відповідальністю «Укрдебт Плюс» до ОСОБА_1, третя особа - Публічне акціонерне товариство «Дельта Банк», про заміну стягувача у виконавчому провадженні з примусового виконання виконавчого напису нотаріуса.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

24 грудня 2014 року приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Ярошук В.Ю. вчинено виконавчий напис, яким звернуто стягнення на нерухоме майно. За рахунок коштів, отриманих від реалізації майна, запропоновано задовольнити вимоги ПАТ «Дельта Банк» у розмірі 1 386 370,05 грн.

Зазначений житловий будинок, на підставі договору іпотеки, посвідченого 25 травня 2007 року приватним нотаріусом Миколаївського міського нотаріального округу Георгієвою О. Г., є забезпеченням виконання зобов'язань ОСОБА_1, згідно договору про надання споживчого кредиту від 25 травня 2007 року.

13 травня 2020 року між ПАТ «Дельта Банк», в особі уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб на ліквідацію ПАТ «Дельта Банк», та ТОВ «Укрдебт Плюс» укладено договір про відступлення прав вимоги.

Відповідно до умов даного договору про відступлення прав вимоги, ТОВ «Укрдебт Плюс» набуло статусу нового кредитора та отримало право грошової вимоги щодо осіб, які є боржниками ПАТ «Дельта Банк».

На підставі цього ТОВ «Укрдебт Плюс» звернулось до суду із заявою про заміну сторони виконавчого провадження, на підставі статті 379 КАС України.

Ухвалою Миколаївського окружного адміністративного суду від 22 січня 2021 року, залишеною без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 27 травня 2021 року, в задоволенні заяви ТОВ «Укрдебт Плюс» про заміну сторони виконавчого провадження відмовлено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Аналізуючи положення ст. 15 Закону №1404-VIII та ст. 379 КАС України, Верховний Суд у постановях від 27 січня 2021 року (справа №3В/380/22/20), 28 січня 2021 року (справа №824/387/20-а) зазначив, що до відкриття виконавчого провадження у порядку, визначеному статтею 379 КАС України, може бути замінено боржника або стягувача лише у виконавчому листі, під яким розуміється виконавчий документ, виданий судом, який розглядав адміністративну справу як суд першої інстанції.

Виконавчий напис нотаріуса є різновидом виконавчого документа у розумінні статті 3 Закону України «Про виконавче провадження», який є відмінним від виконавчого листа за формою, змістом, а також суб'єктом та процедурою видання, отже положення частини четвертої статті 379 КАС України не можуть бути застосовані за аналогією у випадку заміни сторони у виконавчому написі нотаріуса, виконавче провадження за яким ще не відкрито.

Також у перелічених рішеннях Верховним Судом вказано, що статтею 4 Закону № 1404-VIII вимог, яким повинен відповідати виконавчий документ, та вичерпного переліку підстав для повернення стягувачу виконавчого документу, невідповідність стягувача та особи, яка звертається із заявою про примусове виконання рішення, не є перешкодою для відкриття виконавчого провадження.

З урахуванням викладеного, вимоги про заміну сторони у виконавчому написі до відкриття виконавчого провадження у порядку статті 379 КАС України є передчасними, оскільки у випадку незгоди із рішеннями, діями чи бездіяльністю державного чи приватного виконавця після подання виконавчого документа, заявник вправі їх оскаржити в загальному порядку.

У цій справі особливістю є те, що заяву про заміну стягувача подано до відкриття виконавчого провадження щодо виконання виконавчого напису нотаріуса, тому правова позиція, сформульована у вище перелічених справах, є застосовною до розглядуваного спору.

За таких обставин Верховний Суд визнав, що суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, дійшов законного та обґрунтованого висновку про відсутність підстав для заміни стягувача у виконавчому написі нотаріуса до відкриття виконавчого провадження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 січня 2022 року у справі № 400/212/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103030094>.

1.3. Про відсутність правових підстав для відкриття виконавчого провадження за місцезнаходженням банку виключно за ознакою наявності в ньому відкритого рахунку боржника

У розумінні чинного законодавства майном є не рахунки, а грошові кошти, які можуть розміщатися на рахунку особи.

Водночас наявність рахунку в банку, місцезнаходження якого зареєстровано в місті Києві, не є тотожним місцезнаходженню майна боржника

08 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 03 червня 2021 року у справі № 580/905/21 за позовом ОСОБА_1 до Приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Павелків Тетяни Леонідівни, третя особа - Акціонерне товариство «Банк Форвард», про визнання протиправними та скасування постанов.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

05 вересня 2020 року приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Буждиганчук Є. Ю. вчинено виконавчі написи щодо звернення стягнення з ОСОБА_1 за кредитними договорами.

Приватним виконавцем виконавчого округу міста Київ Павелків Т. Л. на підставі виконавчих написів прийняті постанови про відкриття виконавчого провадження.

Позивач вважаючи, що спірні постанови про відкриття виконавчого провадження винесені поза межами виконавчого округу відповідача, звернулася до суду з даним позовом.

Рішенням Черкаського окружного адміністративного суду від 16 березня 2021 року адміністративний позов ОСОБА_1 задоволено.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду від 03 червня 2021 року скасовано рішення суду першої інстанції та прийнято нове про відмову у задоволенні позову.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення суду апеляційної та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі з'ясувалося питання чи правомірно було відкрите виконавче провадження за місцезнаходженням банківського рахунку боржника.

Прийняття державним чи приватним виконавцем виконавчих документів до виконання здійснюється за територіальним принципом, суть якого полягає у тому, що державний виконавець має право приймати до виконання виконавчі документи, місце виконання яких знаходиться на території, на яку поширюються його функції, а приватний виконавець має право приймати до виконання виконавчі документи, місце виконання яких знаходиться у межах його виконавчого округу, на території якого приватний виконавець здійснює діяльність, та відомості щодо якого внесені та містяться у Єдиному реєстрі приватних виконавців України. При цьому місце виконання виконавчого документу визначається за критеріями, зазначеними

у частині другій статті 24 Закону України «Про виконавче провадження», до яких законодавець відносить: місце проживання, перебування боржника - фізичної особи, місцезнаходження боржника - юридичної особи, місцезнаходження майна боржника.

Предметом спору у даній справі була постанова приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження за місцезнаходженням майна боржника, а саме банківського рахунку, відкритого за кредитним договором між позивачем та АТ «Банк Форвард».

Банківський рахунок це власність банку, інструмент для фінансових операцій клієнта. Тому якщо на такому рахунку відсутні кошти - він не може слугувати підставою для стягнення заборгованості саме за місцем реєстрації банку.

Тому наявність у боржника відкритого кредитного банківського рахунку, без власних коштів боржника, не є його майном у такому банку.

Гроші банку на кредитних рахунках не можна ототожнювати із власними коштами боржника.

Сама по собі наявність карткового рахунку, відкритого для обліку поточної заборгованості позивача по кредитній угоді не свідчить про наявність у боржника майна у вигляді власних грошових коштів на території міста Києва.

При цьому, майном на яке може бути звернено стягнення є, зокрема, кошти, а не рахунки в банку. Відтак, наявність у боржника банківських рахунків не свідчить про наявність у боржника майна в такому банку та не є таким майном.

Таким чином, у розумінні чинного законодавства майном є не рахунки, а грошові кошти, які можуть розміщатися на рахунку особи.

Водночас наявність рахунку у банку, місцезнаходження якого зареєстровано у місті Києві, не є тотожним місцезнаходження майна боржника.

Стягувач АТ «Банк Форвард» просив відкрити виконавчі провадження з примусового виконання виконавчих написів за місцем знаходження майна боржника, вказавши, що у боржника у місті Києві наявне майно (грошові кошти) на рахунках відкритих в АТ «Банк Форвард», який розташований за адресою: місто Київ, вулиця Саксаганського, 105.

Надаючи оцінку доводам відповідача, Верховний Суд зазначив, що підставою для відкриття виконавчого провадження за відповідним територіальним округом має бути, зокрема, наявність майна на вказаній території. Кошти, в розумінні чинного законодавства, вважаються майном особи. Проте суд вважав необґрунтованими доводи відповідача про наявність у боржника у місті Києві майна (грошових коштів) на рахунку, відкритому в АТ «Банк Форвард», оскільки вказаний рахунок не є поточним, на якому акумулюються кошти вкладника, а є рахунком, на який мають надходити кошти для погашення кредитної заборгованості, тобто такі кошти не можуть вважатися майном особи.

Крім того, було звернено увагу на висновки Верховного Суду, які викладені у постанові від 25 червня 2021 року у справі № 905/2214/14/908/5734/14, у яких зазначено, що у виконавця є підстави для відкриття виконавчого провадження за таким критерієм як місцезнаходження майна боржника лише за наявності документального підтвердження відомостей про наявність такого майна у межах

території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби, або в межах виконавчого округу приватного виконавця. Зокрема відомостей про відкриті на ім'я боржника рахунки в банках або інших фінансових установах, розташованих в межах території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби або у межах виконавчого округу приватного виконавця. Сама лише констатація стягувачем у заяві про примусове виконання рішення про наявність у боржника певних рахунків у банківських та/або фінансових установах, розташованих в межах території, на яку поширюється компетенція органу державної виконавчої служби, або у межах виконавчого округу приватного виконавця, за відсутності доданих до заяви доказів у підтвердження цих обставин, не є достатньою підставою для відкриття виконавчого провадження за таким критерієм як місцезнаходження майна боржника.

З урахуванням вище наведеного Верховний Суд констатував, що твердження відповідача про те, що виконавчі документи прийнято ним до виконання за місцезнаходженням майна боржника не підтверджені належними та допустимими доказами, а тому є безпідставними.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 лютого 2022 року у справі № 580/905/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103128562>.

1.4. Про визначення місця відкриття виконавчого провадження

Наявність зареєстрованого місця проживання боржника не є підтвердженням того, що особа на день відкриття виконавчого провадження проживає саме за зареєстрованою адресою, однак якщо особа не повідомила іншого, саме цю адресу з огляду на приписи ч. 9 ст. 6 Закону № 1382-IV необхідно враховувати під час вирішення питання про відкриття виконавчого провадження відповідно до вимог ч. 2 ст. 24 Закону № 1404-VIII. Таке трактування ч. 2 ст. 24 Закону № 1404-VIII відповідатиме також принципу юридичної визначеності, який є елементом верховенства права

29 липня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Клименка Романа Васильовича на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 15 жовтня 2020 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 03 грудня 2020 року у справі № 420/8609/20 за позовом ОСОБА_1 до приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Клименка Романа Васильовича, за участю третьої особи – Товариства з обмеженою відповідальністю «Вердикт Капітал» - про визнання протиправною і скасування постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

16 липня 2020 року приватним нотаріусом Житомирського міського нотаріального округу Гораєм О.С. видано виконавчий напис про стягнення з ОСОБА_1

на користь ТОВ «Вердикт Капітал», яке є правонаступником усіх прав та обов'язків ПАТ «Родовід Банк» на підставі договору відступлення права вимоги за кредитним договором від 13 вересня 2006 року, заборгованості.

14 серпня 2020 року ТОВ «Вердикт Капітал» звернулося до приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Клименка Р.В. із заявою про примусове виконання виконавчого напису від 16 липня 2020 року.

Відповідно до вказаної заяви місцем реєстрації ОСОБА_1 є: АДРЕСА_1 ; місцем проживання - АДРЕСА_2.

Постановою приватного виконавця виконавчого округу міста Києва Клименка Р.В. від 17 серпня 2020 року відкрито виконавче провадження з примусового виконання виконавчого напису про стягнення з ОСОБА_1 на користь ТОВ «Вердикт Капітал» заборгованості.

Рішенням Одеського окружного адміністративного суду від 15 жовтня 2020 року, залишеним без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 03 грудня 2020 року, адміністративний позов задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій - без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Особливістю цієї справи було те, що, визначаючи місце проживання боржника для цілей визначення місця виконання рішення, відповідач керувався відомостями, що були зазначені у виконавчому документі, де поряд з «Адресою реєстрації» у місті Южне була зазначена «Адреса проживання» у місті Києві.

Водночас, в матеріалах виконавчого провадження відсутні докази, які б підтверджували вказану приватним нотаріусом у виконавчому документі адресу проживання боржника.

Спірним питанням у цій справі було застосування норм статті 24 Закону №1404-VIII в частині правомірності відкриття виконавчого провадження за місцем проживання боржника, вказаному у виконавчому документі та/або заяві стягувача про відкриття виконавчого провадження, а також питання наявності у приватного виконавця обов'язку перевіряти перед відкриттям виконавчого провадження відомості у виконавчому документі стосовно місця проживання боржника.

У постанові Верховного Суду від 15 липня 2021 року у справі №380/9335/20 в аналогічних за змістом правовідносинах було сформовано правовий висновок, відповідно до якого частина друга статті 24 Закону №1404-VIII пов'язує місце виконання рішення приватним виконавцем з фактичним місцем проживання, перебування боржника - фізичної особи та місцезнаходженням боржника - юридичної особи, а не з адресою, зазначеною у виконавчому документі, як це, наприклад, закріплено у частині першій статті 28 Закону №1404-VIII.

Саме лише зазначення місця проживання, яке не має жодного взаємозв'язку з особою боржника, не може вважатися достатньою підставою для прийняття виконавчого документа приватним виконавцем, територіальний округ якої охоплює місце виконання, визначеного за цією адресою.

Зважаючи на наведене та обставини цієї справи, Суд вважав, що визначення місця виконання виконавчого документа щодо позивача (як фізичної особи-боржника) має відбуватися за зареєстрованим його місцем проживання.

На доводи касаційної скарги про те, що наявність зареєстрованого місця проживання боржника не є підтвердженням того, що особа на день відкриття виконавчого провадження проживає саме за зареєстрованою адресою, Суд надав відповідь, що у такій ситуації, коли особа не повідомила іншого, саме цю адресу, з урахуванням приписів частини десятої статті 6 Закону №1382-IV, необхідно враховувати під час вирішення питання про відкриття виконавчого провадження відповідно до вимог частини другої 24 Закону №1404-VIII. Таке трактування частини другої статті 24 Закону №1404-VIII відповідатиме також принципу юридичної визначеності, який є елементом верховенства права.

За такого правового регулювання, Верховний Суд визнав правильними висновки судів попередніх інстанцій про те, що відповідач, як приватний виконавець, виконавчим округом якого є місто Київ, не міг прийняти до примусового виконання виконавчий напис, складений 16 липня 2020 року приватним нотаріусом Житомирського міського нотаріального округу Гораєм О.С.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 29 липня 2021 року у справі № 420/8609/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98646054>.

II. Спори, пов'язані з реалізацією процедури виконавчого провадження

2.1. Про встановлення виконавцем у межах виконавчого провадження наявності в боржника нерухомого майна

Ухвалення постанови про відкриття виконавчого провадження не позбавляє боржника у виконавчому провадженні права власності на його житло

06 квітня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу приватного виконавця на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 10.08.2020 та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 12.11.2020 у справі № 380/6042/20 за позовом ОСОБА_1 до приватного виконавця виконавчого округу Львівської області, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, Товариство з обмеженою відповідальністю Фінансова компанія «ТРАСТ ФІНАНС» (далі - третя особа ТОВ ФК №ТРАСТ ФІНАНС»), про скасування рішення відповідача від 05.07.2017 «Про повернення коштів Фонду та застосування фінансових санкцій за порушення законодавства про визнання протиправною та скасування постанови приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

05.02.2013 приватним нотаріусом Львівського міського нотаріального округу вчинено виконавчий напис, яким звернено стягнення на нерухоме майно із усіма приналежностями та покращеннями, а саме: квартиру АДРЕСА_1 . Дана квартира передана в іпотеку ВАТ «Електрон Банк» (правонаступник - ПАТ «ВіЕс Банк») на підставі іпотечного договору від 23.09.2005, укладеному між ОСОБА_1 (власник квартири) та ВАТ «Електрон Банк».

Ухвалою Львівського окружного адміністративного суду від 05.11.2018 замінено стягувача ПАТ «ВіЕс Банк» на його правонаступника ТзОВ «Фінансова компанія «ТРАСТ ФІНАНС» у виконавчому провадженні з примусового виконання зазначеного вище виконавчого напису

26.02.2020 ТОВ ФК «ТРАСТ ФІНАНС» звернулось до приватного виконавця із заявою про відкриття виконавчого провадження на підставі виконавчого напису від 05.02.2013.

03.03.2020 приватним виконавцем, на підставі заяви третьої особи, винесено постанову про відкриття виконавчого провадження про примусове виконання виконавчого напису від 05.02.2013.

Не погоджуючись із вказаною постановою про відкриття виконавчого провадження, позивач звернувся до суду.

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції дійшов висновку, що приватним виконавцем протиправно відкрито спірне виконавче провадження, оскільки виконавчий документ було пред'явлено до виконання із порушенням строку, встановленого статтею 12 Закону № 1404-VIII. Окрім того, суд першої інстанції вказав, що спірне майно, яке підлягає примусовому стягненню, підпадає під дію Закону України від 03.06.2014 № 1304-VII «Про мораторій та стягнення майна громадян України, наданого як забезпечення кредитів в іноземній валюті», що унеможливорює звернути на нього стягнення.

Залишаючи це рішення без змін, суд апеляційної інстанції вказав, що строк пред'явлення спірного виконавчого документа не пропущений: після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у зв'язку з його пред'явленням до виконання перебіг строку починається заново з наступного дня після його повернення, і час, що минув до переривання строку, до нового строку не зараховується.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення – про відмову у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

В обсязі встановлених в цій справі обставин і відповідних їм правовідносин колегія суддів Верховного Суду наголосила, що оскаржувану постанову про відкриття виконавчого провадження виконавець ухвалив правомірно, позаяк виконавчий документ відповідав встановленим вимогам і підстав для його повернення (на стадії вирішення питання про відкриття виконавчого провадження) у виконавця не було. Обставини, на які звертав увагу позивач у позовній заяві, при відкритті виконавчого провадження виконавець з'ясувати не міг. Постановивши спірну постанову

виконавець не позбавив позивача (боржника у виконавчому провадженні) права власності на його житло, тобто заходів стягнення на це житло (за виконавчим написом нотаріуса) виконавець не вживав.

У разі непогодження ОСОБА_2 із виконавчим документом, він має право оспорити (в судовому порядку) згаданий виконавчий напис нотаріуса, якщо вважає, що такий порушує його право власності.

Верховний Суд погодився із висновком суду апеляційної інстанції про те, що строк пред'явлення виконавчого документу приватним виконавцем пропущений не був, оскільки з дня його повернення стягувачу, строк пред'явлення був поновлений з дня повернення виконавчого документу, а саме з 23.01.2020.

Таким чином, колегія суддів Верховного Суду прийшла до висновку про відсутність правових підстав для задоволення позовних вимог ОСОБА_1.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 6 квітня 2021 року у справі № 380/6042/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96050432>.

2.2. Про порядок оскарження оцінки вартості майна

Оскаржити оцінку вартості майна можливо в порядку оскарження рішень та дій виконавців

18 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю "Вопак-Трейд" на рішення Волинського окружного адміністративного суду від 18.03.2020, та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 12.08.2020 у справі № 140/2489/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Вопак-Трейд" (далі - ТзОВ "Вопак-Трейд") до приватного виконавця виконавчого округу Волинської області, третя особа на стороні відповідача, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмету спору - Акціонерне Товариство «АЛЬФА-БАНК», про визнання протиправною та скасування оцінки вартості комплексу будівель, споруд ТзОВ "Вопак-Трейд".

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою приватного виконавця від 11.12.2019 відкрито виконавче провадження з примусового виконання виконавчого напису Приватного нотаріуса Київського міського нотаріального округу від 26.10.2019 про звернення стягнення на нерухоме майно.

Дане нерухоме майно передане в іпотеку Іпотекодавцем - ТзОВ "ВОПАК - ТРЕЙД" за Договором іпотеки від 06.03.2013 в якості забезпечення виконання зобов'язань за Кредитним договором від 11.01.2013, укладеним між стягувачем - Публічним акціонерним товариством "Укрсоцбанк", правонаступником якого є Акціонерне товариство "Укрсоцбанк", в подальшому правонаступником є Акціонерне товариство "АЛЬФА-БАНК" та Боржником - Товариством з обмеженою відповідальністю "ПАККО ХОЛДИНГ".

15.01.2020 приватним виконавцем винесено постанову про призначення суб'єкта оціночної діяльності - суб'єкта господарювання для участі у виконавчому провадженні, якою призначено суб'єкта оціночної діяльності - суб'єкта господарювання ТзОВ "Приватна експертна служба", якого зобов'язано надати висновок (звіт) щодо вартості описаного та арештованого майна боржника.

Рішенням Волинського окружного адміністративного суду від 24.02.2020 в справі № 140/327/20 в задоволенні адміністративного позову ТзОВ "Волак-Трейд" до приватного виконавця за участю третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору на стороні відповідача - ТзОВ "Приватна експертна служба" про визнання протиправною та скасування вказаної постанови, відмовлено повністю.

За результатами проведеної оцінки майна, ТзОВ "Приватною експертною службою" складено звіт від 22.01.2020, з яким 25.02.2020 позивач ознайомився.

Вважаючи протиправною оцінку арештованого майна, позивач звернувся із цим позовом до суду.

Відмовляючи у задоволенні позову, суд першої інстанції, з висновком якого погодився й апеляційний суд, виходив з того, що звіт про оцінку майна є документом, який фіксує дії суб'єкта оціночної діяльності - суб'єкта господарювання щодо оцінки майна, здійснювані ним у певному порядку та спрямовані на виконання його професійних обов'язків, визначених законом і встановлених відповідним договором. Звіт про оцінку майна не створює жодних правових наслідків для учасників правовідносин з оцінки майна, а лише відображає та підтверджує зроблені суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання висновки і його дії щодо реалізації своєї практичної діяльності. Наведене в сукупності свідчить про те, що встановлена правова природа звіту про оцінку майна унеможлиблює здійснення судового розгляду щодо застосування до нього наслідків, пов'язаних зі скасуванням юридичних актів чи визнанням недійсними правочинів. За таких обставин, в даному випадку відсутнє право позивача, що підлягає судовому захисту, а сам звіт про оцінку майна за результатами проведення оцінки майна боржника лише відображає та підтверджує зроблені суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання висновки та його дії стосовно реалізації своєї практичної діяльності з визначених питань.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу задовольнив частково, скасував рішення судів попередніх інстанцій та направив справу до суду першої інстанції на новий розгляд.

ОЦІНКА СУДУ

Визначення вартості майна боржника є процесуальною дією державного виконавця (незалежно від того, яка конкретно особа - сам державний виконавець чи залучений ним суб'єкт оціночної діяльності, здійснювала відповідні дії) щодо примусового виконання на підставі виконавчих документів.

Отже, оскаржити оцінку майна можливо в порядку оскарження рішень та дій виконавців.

Оскільки в розглядуваному випадку оцінка майна здійснена в процесі виконання виконавчого напису нотаріуса, то в силу вимог частини другої статті 74 Закону № 1404-VIII така оцінка може бути оскаржена сторонами, іншими учасниками та особами до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом. Відповідачем у такому випадку має бути орган державної виконавчої служби, а суб'єкт оціночної діяльності може бути залучений як третя особа.

Аналогічного висновку дійшла Велика Палата Верховного Суду в постанові від 20.03.2019 у справі № 821/197/18, а також Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду у справі № 520/2218/2020 (постанова від 30.07.2020) і підстави для відступлення від нього відсутні.

Зважаючи на таку правову позицію, спірний звіт про оцінку майна має бути перевірений судом першої інстанції на предмет відповідності його нормативним вимогам з наданням належної правової оцінки відповідним аргументам сторін.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 березня 2021 року у справі № 140/2489/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95653633>.

2.3. Про оскарження постанови щодо передачі стягувачу майна, яке належить подружжю на праві спільної сумісної власності

Якщо рішення ухвалене суб'єктом владних повноважень, але спрямоване на реалізацію приписів цивільного законодавства та впливає насамперед на майнові права, такі правовідносини мають приватноправовий характер

04 червня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 30.09.2020 у справі № 500/322/20 за позовом ОСОБА_1 до приватного виконавця виконавчого округу Тернопільської області про визнання протиправною та скасування постанови про передачу майна стягувачу у рахунок погашення боргу від 21.10.2019 у виконавчому провадженні.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ОСОБА_1 з 31.07.1982 перебуває у зареєстрованому шлюбі з ОСОБА_2.

11.12.2018 Тернопільським міськрайонним судом Тернопільської області видано виконавчий лист про стягнення з ОСОБА_2 на користь ОСОБА_3 основного боргу за договором позики в розмірі 1 105 350,00 грн.

Постановою приватного виконавця виконавчого округу Тернопільської області від 21.10.2019 передано стягувачу ОСОБА_3 в рахунок погашення заборгованості за вказаним виконавчим листом, каменеобробне обладнання, що належить боржнику.

З вказаною постановою приватного виконавця не погодилась позивачка яка вважає, що каменеобробне обладнання належить їй із ОСОБА_2 на праві спільної сумісної власності. Указує, що жодних зобов'язань у виконавчому провадженні перед стягувачем вона не має. Однак, приватний виконавець при винесенні спірної

постанови в повній мірі не з'ясував сімейного стану боржника ОСОБА_2 та не встановив чи не придбане каменеобробне обладнання під час шлюбу та чи мають інші особи речові права, у тому числі право власності, на таке майно згідно чинного законодавства України.

Вважаючи свої права порушеними позивачка звернулась до суду.

Задовольняючи позов, суд першої інстанції виходив з того, що приймаючи оскаржувану постанову, відповідач розпорядився майном боржника ОСОБА_2 - каменеобробним обладнанням, без врахування інтересів позивачки як дружини боржника, якій належить право спільної сумісної власності на майно, що призвело до незаконного позбавлення її права власності на належну частку в спільному майні.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції, суд апеляційної інстанції мотивував своє рішення тим, що правовий режим спільної сумісної власності подружжя, винятки з якого прямо встановлені законом, передбачає нероздільність зобов'язань подружжя, що за своїм змістом свідчить саме про солідарний характер таких зобов'язань, незважаючи на відсутність в законі прямої вказівки на солідарну відповідальність подружжя за зобов'язаннями, що виникають з правочинів, вчинених в інтересах сім'ї. Враховуючи те, що позичені чоловіком позивачки у ОСОБА_3 кошти були використані на потреби сім'ї та те, що позивачкою не спростовано і не надано доказів визнання недійсним укладеного договору позики, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що відповідний правочин вчинений в інтересах їх сім'ї та породив для обох із подружжя солідарне зобов'язання. У зв'язку з чим, суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що в силу вимог частини другої статті 73 Сімейного кодексу України майно, яке є спільною сумісною власністю подружжя, може бути об'єктом стягнення за зобов'язаннями ОСОБА_2 перед ОСОБА_3 з погашення боргу за договором позики, вчиненого в інтересах їх сім'ї, а тому приватний виконавець при прийнятті оскаржуваної постанови про передачу майна стягувачу діяв на підставі та в межах своїх повноважень.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу задовольнив частково, скасував рішення судів попередніх інстанцій та закриття провадження у справі, роз'яснивши учасникам справи, що справу належить розглядати в порядку цивільного судочинства.

ОЦІНКА СУДУ

Фактичною підставою для звернення з цим позовом стало порушення державним виконавцем речових прав позивачки на майно, яке, за її твердженням, є спільною сумісною власністю, оскільки було набуто боржником у шлюбі з нею.

Оскарження рішення приватного виконавця, спрямованого на передачу спірного майна стягувачу у рахунок погашення боргу, після його арешту та примусової реалізації, особою, яка не є ані стороною, ані учасником виконавчого провадження, однак має речове право на таке майно, не призведе до належного захисту її прав.

Законодавець визначив окремий механізм поновлення порушеного права особи, якій належить арештоване майно або його частка, - звернення до суду з позовом про визнання права власності на це майно (стаття 59 Закону № 1404-VIII).

Відповідно до статті 19 Цивільного процесуального кодексу України суди розглядають в порядку цивільного судочинства справи, що виникають з цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства. Суди розглядають в порядку цивільного судочинства також вимоги щодо реєстрації майна та майнових прав, інших реєстраційних дій, якщо такі вимоги є похідними від спору щодо такого майна або майнових прав, якщо цей спір підлягає розгляду в місцевому загальному суді і переданий на його розгляд з такими вимогами.

Крім того, як встановлено судами попередніх інстанцій, 21.10.2019 приватним виконавцем складено акт про передачу спірного рухомого майна стягувачу у рахунок погашення боргу та постанову про передачу зазначеного майна стягувачу у рахунок погашення боргу у виконавчому, що відповідно до частини дев'ятої статті 61 Закону № 1404-VIII є підставами для подальшого оформлення стягувачем права власності на таке майно.

Отже, при вирішенні спору перед судом може постати питання визнання чи скасування права третьої особи як нового власника і добросовісного набувача спірного майна.

Спір у цій справі не має ознак публічно-правового, оскільки стосується порушеного майнового права позивачки, а також і майнових прав третіх осіб, і належним способом захисту такого права є звернення до суду з позовом про визнання права власності на спірне майно.

Таким чином, оскаржуване рішення хоч і прийнято суб'єктом владних повноважень, спрямовано на реалізацію приписів цивільного законодавства та впливає насамперед на майнові права позивачки. У зв'язку з цим спірні правовідносини мають приватноправовий характер.

З огляду на наведене, ураховуючи характер спірних правовідносин, колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку, що вказаний спір не є публічно-правовим та не належить до юрисдикції адміністративних судів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 4 червня 2021 року у справі № 500/322/20 можна ознайомитися за посиланням –<https://reyestr.court.gov.ua/Review/97428942>.

2.4. Про зв'язок норм, які регулюють переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, з нормами, якими врегульовано завершення виконавчого провадження шляхом повернення виконавчого документа стягувачу

Суть переривання строку полягає в тому, що при настанні зазначених обставин (юридичних фактів) перебіг строку починається спочатку, а час, який минув до перерви, до нового строку не зараховується. Про це було безпосередньо зазначено в ч. 2 ст. 23 Закону № 606-XIV, що є попередньою редакцією Закону № 1404-VIII, тоді як в чинній редакції Закону питання щодо строку пред'явлення виконавчого документа до виконання врегульовано ст. 12, але в ній цієї норми немає.

Норми щодо переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебувають у системному зв'язку із застосуванням норм, що регулюють завершення виконавчого провадження шляхом повернення виконавчого документа стягувачу.

Отже, з аналізу частин 4 та 5 ст. 12 Закону № 1404-VIII випливає, що після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у зв'язку з його пред'явленням до виконання перебіг строку починається заново з наступного дня після його повернення. Час, що минув до переривання строку, до нового строку не зараховується.

Отже, повернення виконавчого документа без виконання не позбавляє стягувача права на повторне пред'явлення виконавчого документа до виконання в межах строку, встановленого ст. 12 Закону № 1404-VIII

22 вересня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу представника Товариства з обмеженою відповідальністю «Васьковицький граніт» на рішення Житомирського окружного адміністративного суду від 09.03.2021, та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 29.04.2021 у справі № 240/10258/19 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Васьковицький граніт» до Солом'янського районного відділу державної виконавчої служби м. Київ Головного територіального управління юстиції у м. Києві про скасування постанови головного державного виконавця Солом'янського ВДВС про відкриття виконавчого провадження від 04.06.2019.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

04.06.2019 головним державним виконавцем Солом'янського ВДВС, за результатами розгляду заяви Управління Північного офісу Держаудитслужби в Житомирській області від 14.03.2019 (отримано відповідачем 03.06.2019) про примусове виконання, прийнято постанову про відкриття виконавчого провадження, якою відкрито виконавче провадження з виконання виконавчого листа, виданого Житомирським окружним адміністративним судом 22.12.2018 про стягнення з ТОВ "Васьковицький граніт" в дохід Васьковицького сільського бюджету - 308913,60 грн, Коростенського районного бюджету - 77228,40 грн, Житомирського обласного бюджету - 128714,00 грн, а всього на загальну суму 514856,00 грн.

Пред'явлений до виконання виконавчий документ є дублікатом виконавчого листа, виданого Житомирським окружним адміністративним судом 03.05.2012 Контрольно-ревізійному управлінню в Житомирській області, на виконання постанови суду в справі № 2а-8642/10/0670, строк пред'явлення якого на виконання встановлено до 21.09.2012.

Ухвалою Житомирського окружного адміністративного суду від 29.11.2018 у справі № 2а-8642/10/0670 поновлено Північному офісу Держаудитслужби

пропущений строк для пред'явлення до виконання виконавчого листа, виданого 03.05.2012.

Дублікат виконавчого листа у справі № 2а-8642/10/0670, на виконання ухвали Житомирського окружного адміністративного суду від 29.11.2018 у справі № 2а-8642/10/0670, видано Північному офісу Держаудитслужби як правонаступнику Контрольно-ревізійного управління в Житомирській області.

Вважаючи, що відповідач зобов'язаний був повернути виконавчий лист стягувачеві без прийняття його до виконання у зв'язку із пропуском строку пред'явлення виконавчого документа до виконання, позивач звернувся до суду з цим позовом.

Відмовляючи в задоволенні позову, суд першої та апеляційної інстанцій виходили з відсутності порушення строку пред'явлення виконавчого листа № 2а-8642/10/0670, виданого 22.12.2018 Житомирським окружним адміністративним судом до виконання.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Строки пред'явлення виконавчих документів до виконання на момент видачі вказаного виконавчого листа встановлювались статтею 22 Закону України «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 № 606-XIV (далі - Закон № 606-XIV).

Закон № 606-XIV втратив чинність з 05.10.2016 згідно із Законом № 1404-VIII, крім статті 4, яка втрачає чинність через три місяці з дня набрання чинності цим Законом.

Верховний Суд зауважив, що законодавець визначив порядок переходу від однієї форми регулювання правовідносин до іншої, навівши відповідні правила у розділі XIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 1404-VIII, згідно з пунктом 5 якого виконавчі документи, видані до набрання чинності цим Законом, пред'являються до виконання у строки, встановлені цим Законом.

Таким чином, враховуючи приписи частин першої - другої статті 12 Закону № 1404-VIII, на момент звернення Північним офісом Держаудитслужби 14.03.2019 строк пред'явлення до виконання виконавчого листа, виданого 22.12.2018 у справі, становив три місяці, перебіг якого мав би починатися з наступного дня після набрання рішенням законної сили.

Верховний Суд зазначив, що у січні 2019 року Управлінням Північного офісу Держаудитслужби в Житомирській області дублікат виконавчого листа було пред'явлено до виконання, проте повідомленням Солом'янського ВДВС від 15.01.2019 виконавчий лист, виданий 22.12.2018 Житомирським окружним адміністративним судом, повернуто стягувачу без прийняття до виконання на підставі пункту 6 частини четвертої статті 4 Закону № 1404-VIII. Повідомлення надійшло до Управління Північного офісу Держаудитслужби в Житомирській області 30.01.2019.

У березні 2019 року Управлінням Північного офісу Держаудитслужби в Житомирській області повторно виконавчий документ направлено на виконання

до Солом'янського ВДВС разом із заявою про направлення дублікату виконавчого листа від 14.03.2019 та отримана органом виконавчої служби 19.03.2019.

Частиною четвертою статті 12 Закону № 1404-VIII передбачено, що строки пред'явлення виконавчого документа до виконання перериваються у разі: 1) пред'явлення виконавчого документа до виконання; 2) надання судом, який розглядав справу як суд першої інстанції, відстрочки або розстрочки виконання рішення.

Суть переривання строку полягає у тому, що при настанні зазначених обставин (юридичних фактів) перебіг строку починається спочатку, а час, який минув до перерви, до нового строку не зараховується. Про це було безпосередньо зазначено у частині другій статті 23 Закону № 606-XIV, яка є попередньою редакцією Закону № 1404-VIII, тоді як в чинній редакції Закону питання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання урегульовано статтею 12, але в ній ця норма відсутня.

Норми щодо переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання перебувають у системному зв'язку із застосуванням норм, що регулюють завершення виконавчого провадження шляхом повернення виконавчого документа стягувачу.

Отже, з аналізу частини четвертої та п'ятої статті 12 Закону № 1404-VIII висновується, що після переривання строку пред'явлення виконавчого документа до виконання у зв'язку з його пред'явленням до виконання перебіг строку починається заново з наступного дня після його повернення. Час, що минув до переривання строку, до нового строку не зараховується.

Таким чином, повернення виконавчого документа без виконання не позбавляє стягувача права на повторне пред'явлення виконавчого документа до виконання в межах строку, встановленого статтею 12 Закону № 1404-VIII.

За таких обставин та правового врегулювання Верховний Суд погодився з висновками судів про правомірність дій головного державного виконавця Солом'янського ВДВС щодо відкриття виконавчого провадження.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 22 вересня 2021 року у справі № 240/10258/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99834764>.

2.5. Про випадки, у яких необхідно знімати арешт, накладений на рахунки боржника

Виконуючи рішення суду, виконавець може накладати арешт на будь-які кошти на рахунках боржника в банківських установах, крім тих, накладення арешту на які заборонено законом. Водночас саме банк, який виконує відповідну постанову виконавця про арешт коштів боржника, відповідно до ч. 3 ст. 52 Закону України «Про виконавче провадження» повинен визначити статус коштів і рахунок, на якому вони перебувають. У разі їх перебування на рахунку, на кошти на якому заборонено накладення арешту, банк зобов'язаний повідомити виконавця про цільове призначення коштів на рахунку та повернути його постанову без виконання,

що є підставою для зняття виконавцем арешту із цих коштів згідно із ч. 4 ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження».

Також виконавець може самостійно зняти арешт з усіх коштів або їх частини на рахунок боржника в банківській установі в разі отримання документального підтвердження, що рахунок боржника має спеціальний режим використання та/або звернення стягнення на такі кошти заборонено законом (ч. 4 ст. 59 Закону України «Про виконавче провадження»).

18 квітня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Акціонерного товариства "Державний ощадний банк України" постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 21.07.2021 у справі № 640/19274/20 за позовом ОСОБА_1 до Приватного виконавця виконавчого округу міста Києва, третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору на стороні відповідача - Публічне акціонерне товариство «Ощадний державний банк України» про визнання протиправною та скасування постанови від 14.04.2020 за виконавчим провадженням, в частині накладення арешту на картковий рахунок для виплати соціальної допомоги, відкритого на ім'я позивача в філії ПАТ «Ощадбанк».

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

14.04.2020 в межах виконавчого провадження відповідачем винесено постанову про арешт коштів боржника, якою накладено арешт на грошові кошти, що містяться на відкритих рахунках, а також на кошти на рахунках, що будуть відкриті після винесення постанови про арешт коштів боржника, крім коштів, що містяться на рахунках накладення арешту та/або звернення стягнення, на які заборонено законом та належать боржнику ОСОБА_1.

15.05.2020 представник позивача звернувся до відповідача про надання підстав для винесення оскаржуваної постанови, скасування постанови про арешт коштів на рахунках, оскільки вони є соціальними виплатами, а саме, одноразова грошова допомога при народженні дитини.

За результатами розгляду заяви позивача відповідачем зазначено, що ним в рамках виконавчого провадження було винесено постанову про зняття арешту з коштів, якою знято арешт з рахунку для отримання соціальних виплат. Однак, зазначена постанова на даний час не реалізована ПАТ «Ощадбанк» та проводяться списання коштів з рахунку, у зв'язку з чим позивач звернулася з адміністративним позовом до суду.

Задовольняючи частково позовні вимоги, суд першої інстанції виходив з того, що відповідачем не доведено правомірність вчинених ним дій щодо зняття арешту з коштів боржника на підставі постанови від 01.06.2020.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та відмовляючи у задоволенні позову, суд апеляційної інстанції керувався тим, що рішеннями, діями чи бездіяльністю відповідача права позивача на володіння, користування та розпорядження грошовими коштами, що перебувають на рахунку в ПАТ «Ощадбанк» не порушені. При цьому, суд апеляційної інстанції зазначив, що права позивача на розпорядження

коштами, які перебувають на рахунку в ПАТ «Ощадбанк», порушені саме діями останнього.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, скасував рішення суду апеляційної інстанції та направив справу до цього ж суду на новий розгляд.

ОЦІНКА СУДУ

Судове рішення є обов'язковим до виконання. У разі невиконання боржником рішення суду добровільно державним або приватним виконавцем здійснюється його примусове виконання. Під час вчинення виконавчих дій виконавець має право накладати арешт на кошти боржника, що містяться на його рахунках у банківських установах. При цьому стаття 48 Закону № 1404-VIII встановлює невичерпний перелік рахунків, на кошти на яких накладати арешт заборонено, зазначаючи, що законом можуть бути визначені й інші кошти на рахунках боржника, звернення стягнення або накладення арешту на які заборонено.

Отже, виконуючи рішення суду, виконавець може накладати арешт на будь-які кошти на рахунках боржника в банківських установах, крім тих, накладення арешту на які заборонено законом. При цьому саме банк, який виконує відповідну постанову виконавця про арешт коштів боржника, відповідно до частини третьої статті 52 Закону № 1404-VIII повинен визначити статус коштів і рахунка, на якому вони знаходяться, та в разі їх знаходження на рахунку, на кошти на якому заборонено накладення арешту, банк зобов'язаний повідомити виконавця про цільове призначення коштів на рахунку та повернути його постанову без виконання, що є підставою для зняття виконавцем арешту із цих коштів згідно із частиною четвертою статті 59 Закону № 1404-VIII.

Також виконавець може самостійно зняти арешт з усіх або частини коштів на рахунку боржника у банківській установі в разі отримання документального підтвердження, що рахунок боржника має спеціальний режим використання та/або звернення стягнення на такі кошти заборонено законом (частина четверта статті 59 Закону № 1404-VIII).

01.06.2020 відповідачем прийнято постанову про зняття арешту з коштів, а саме соціальних виплат, що надходять на рахунок боржника та належать йому.

Зазначена постанова була направлена до установи банку, в якій відкрито відповідний рахунок, проте залишена банком без виконання у зв'язку з наявністю зауважень до її оформлення, про що відповідача поставлено до відома листом від 13.07.2020.

Ухвалою Шостого апеляційного адміністративного суду від 14.07.2021 зобов'язано відповідача надати суду у строк до 19.07.2021 з доказами направлення іншій стороні належним чином засвідчені копії листа ПАТ «Ощадбанк» від 13.07.2020 та документів, оформлених у зв'язку з його отриманням.

У відповідь на вказану ухвалу суду апеляційної інстанції відповідач повідомив, що такого листа та самої постанови про зняття арешту з коштів він не отримував, інформація про невиконання постанови у нього відсутня.

З огляду на викладене, суд апеляційної інстанції прийшов до висновку, що права позивача на розпорядження коштами, які перебувають на рахунку в ПАТ «Ощадбанк», порушені саме діями останнього.

Разом з тим, ПАТ «Ощадбанк» в касаційній скарзі зазначає, що листом від 13.07.2020 (копія листа надається) банк повідомив приватного виконавця про зазначений недолік постанови від 01.06.2020, вказаний лист надіслано на адресу відповідача 15.07.2020, про що свідчить ксерокопія фіскального чеку Укрпошти, список відправлень Укрпошти. Вказаний лист Банку відповідачем було залишено без реагування, нова постанова про зняття арешту з коштів на рахунку позивача від відповідача не надходила.

Разом з тим, судом апеляційної інстанції вказані докази від третьої особи не витребовувалися та вказана інформація не перевірялася, а витребовувалися лише від відповідача, в зв'язку з чим судом зроблено передчасний висновок про те, що права позивача на розпорядження коштами, які перебувають на рахунку в ПАТ «Ощадбанк», порушені саме діями банку.

Враховуючи недотримання судом апеляційної інстанції принципу офіційного з'ясування всіх обставин справи під час дослідження зібраних у справі доказів Верховний Суд скасував рішення суду апеляційної інстанції та направив справу на новий розгляд до цього ж суду.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 18 квітня 2022 року у справі № 640/19274/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104008789>.

2.6. Про обов'язкову умову для заміни сторони виконавчого провадження

Обов'язковою умовою для заміни сторони виконавчого провадження є вибуття однієї зі сторін виконавчого провадження

30 серпня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Управління державної казначейської служби України в м. Бахмуті Донецької області на ухвалу Донецького окружного адміністративного суду від 01 червня 2021 року та постанову Першого апеляційного адміністративного суду від 19 жовтня 2021 року у справі № 200/12767/18-а за позовом Публічного акціонерного товариства «Центренерго» до Управління державної казначейської служби України у м. Дебальцеве Донецької області третя особа Управління соціального захисту населення Дебальцевської міської ради про визнання протиправними дій відповідача щодо невиконання наказу господарського суду.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У травні 2021 року відділ примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Донецькій області Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) звернулось до суду з заявою щодо заміни боржника у виконавчому провадженні, відкритому

за виконавчим листом № 200/12767/18-а, виданим Донецьким окружним адміністративним судом 09.09.2019, з Управління державної казначейської служби України у м. Дебальцевому Донецької області на Управління Державної казначейської служби України у м. Бахмуті Донецької області, у зв'язку з неможливістю виконання судового рішення.

Ухвалою Донецького окружного адміністративного суду, залишеною без змін постановою Першого апеляційного адміністративного суду, заяву задоволено.

Замінено боржника у виконавчому провадженні від 22.11.2019, відкритому за виконавчим листом, що виданий Донецьким окружним адміністративним судом 09.08.2019, про зобов'язання Управління Державної казначейської служби України у м. Дебальцевому Донецької області повторно розглянути заяву Публічного акціонерного товариства "Центрэнерго" про виконання наказу господарського суду Донецької області № 905/2814/17 від 05.04.2018, з урахуванням правової оцінки, наданої судом у даному рішенні, з Управління Державної казначейської служби України у м. Дебальцевому Донецької області на Управління Державної казначейської служби України у м. Бахмуті Донецької області.

У поданій касаційній скарзі Управління Державної казначейської служби України у м. Бахмуті Донецької області, із посиланням на порушення судами першої та апеляційної інстанції норм процесуального права, просило скасувати оскаржувані судові рішення та ухвалити нове про відмову у задоволенні заяви про заміну сторони у виконавчому провадженні.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій, та ухвалив нове рішення - про відмову у задоволенні заяви відділу примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Донецькій області Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) про заміну сторони виконавчого провадження.

ОЦІНКА СУДУ

Відповідно до частини першої статті 379 КАС України у разі вибуття однієї із сторін виконавчого провадження за поданням державного виконавця або за заявою заінтересованої особи суд, який розглядав справу як суд першої інстанції, замінює сторону виконавчого провадження її правонаступником.

Зі змісту цієї норми вбачається, що під правонаступництвом у виконавчому провадженні необхідно розуміти заміну однієї зі сторін (стягувача або боржника) з переходом прав та обов'язків від правопередника до іншої особи (правонаступника), що раніше не брали участі у виконавчому провадженні.\

Верховний Суд зазначив, що обов'язковою умовою для заміни сторони виконавчого провадження є вибуття однієї зі сторін виконавчого провадження. У той же час у спірних правовідносинах відсутній факт вибуття або припинення боржника.

Відповідно до частини першої та п'ятої статті 104 Цивільного кодексу України юридична особа припиняється в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації. У разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників. Юридична особа є такою,

що припинилася, з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення.

Жодних підстав правонаступництва в розумінні статті 104 Цивільного кодексу України заявником не було надано та судами не встановлено.

У той же час судами було встановлено, що діяльність Управління Державної казначейської служби України у м. Дебальцевому Донецької області не була припинена. Переміщення в місто Бахмут Донецької області та перебування за однією адресою що і Управління Державної казначейської служби України у м. Бахмуті Донецької області не є підставою для заміни сторони виконавчого провадження.

Задовольняючи заяву про заміну сторони у виконавчому провадженні, суд першої інстанції керувався принципом, відповідно до якого неврегульованість на законодавчому рівні питання правонаступництва Управління Державної казначейської служби України у м. Дебальцевому Донецької області не може впливати на права громадян України, гарантованих Основним Законом країни. У той же час у спірних правовідносинах за захистом порушених прав звернулася юридична, а не фізична особа.

У зв'язку з цим є слушним посилання у касаційній скарзі на помилкове застосування до спірних правовідносин рішень Європейського суду з прав людини, якими було встановлено порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, з огляду на те, що спірні правовідносини у цій справі виникли між юридичними особами (боржник - Управління Державної казначейської служби України у м. Дебальцевому Донецької області, стягувач - Публічне акціонерне товариство «Центренерго»).

Оскільки суди першої та апеляційної інстанцій неправильно застосували норму процесуального права - частину першу статті 379 КАС щодо розглядуваних правовідносин, Верховний Суд скасував постановлені у справі рішення, з прийняттям нового - про відмову у задоволенні заяви.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 серпня 2022 року у справі № 200/12767/18-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105973774>.

III. Спори, пов'язані з визначенням розміру та стягнення винагороди виконавцю

3.1. Про стягнення витрат у виконавчому провадженні

Саме на приватного виконавця як суб'єкта владних повноважень покладений обов'язок доведення відповідності сум, зазначених у постанові про стягнення витрат у виконавчому провадженні, фактичним витратам, що були понесені у виконавчому провадженні

12 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу приватного виконавця виконавчого округу міста Києва на рішення Окружного адміністративного суду міста

Києва від 17.06.2020 та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 21.08.2020 у справі № 640/1612/20 за позовом ОСОБА_1 до приватного виконавця виконавчого округу міста Києва про визнання протиправною та скасування постанови від 08.01.2020 про стягнення витрат у виконавчому провадженні.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На виконанні у приватного виконавця виконавчого округу міста Києва перебуває виконавче провадження щодо примусового виконання виконавчого листа Оболонського районного суду м. Києва від 08.02.2017 про стягнення з ОСОБА_1 на користь ПАТ «Універсал банк» заборгованості.

Постановою приватного виконавця від 08.01.2020 про стягнення з боржника витрат виконавчого провадження, з урахуванням постанови від 30.01.2020 про виправлення помилки у процесуальному документі, було встановлено, що у період з 23.07.2019 по 08.01.2020 для організації та проведення виконавчих дій були понесені витрати у загальному розмірі 26 380 грн 00 коп.

Не погоджуючись із вказаною постановою, ОСОБА_1 звернувся до суду із адміністративним позовом про визнання її протиправною та скасування.

Задовольняючи позов, суди мотивували свої рішення тим, що відповідачем не доведено належними та допустимими доказами реальність здійснених витрат у спірному виконавчому провадженні та не підтверджено їх розмір.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Суди попередніх інстанцій встановили, що приватний виконавець, зазначивши у постанові від 08.01.2020 про стягнення з боржника витрат виконавчого провадження види та суми витрат виконавчого провадження, виконала вимоги закону щодо форми і змісту відповідної постанови.

Водночас суди попередніх інстанцій зазначили, що відповідно до пункту 7 розділу II Наказу Міністерства юстиції України від 29.09.2016 № 2830/5 (далі – Наказ № 2830/5), яким затверджено види та розміри витрат виконавчого провадження, саме приватний виконавець розмір таких витрат має визначати на підставі документів про закупівлю товарів та (або) послуг, тобто розмір понесених приватним виконавцем витрат виконавчого провадження має бути підтверджений відповідними документами про придбання товарів або послуг.

Верховний Суд погодився з висновками суду першої інстанції, що у постанові про стягнення витрат виконавчого провадження виконавець не повинен зазначати детальний розрахунок понесених витрат, а зазначає лише розмір усіх складових загальної суми витрат виконавчого провадження.

Разом з тим, суди попередніх інстанцій дійшли правильного висновку, що постанова приватного виконавця від 08.01.2020 про стягнення витрат у виконавчому провадженні є рішенням суб'єкта владних повноважень, у зв'язку з чим, у разі оскарження в судовому порядку, вона підлягає перевірці на відповідність критеріям, що визначені в частині другій статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України).

Відповідно до абзацу 1 частини другої статті 77 КАС України в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення, дії чи бездіяльності покладається на відповідача.

Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій, що зазначені норми права у своїй сукупності вказують на те, що саме на приватного виконавця, як суб'єкта владних повноважень, покладений обов'язок доведення правомірності своєї постанови від 08.01.2020, у тому числі відповідності зазначених сум фактичним витратам, що були понесені у виконавчому провадженні.

Як встановлено судом першої інстанції, відповідач не надав жодних документів про закупівлю (придбання) відповідних товарів і послуг. Судом апеляційної інстанції із наданих суду доказів щодо змісту та обсягу дій, при вчиненні яких були понесені відповідні витрати, також не встановлено ступеню деталізації відомостей, з урахуванням особливостей даного виконавчого провадження.

Таким чином Верховний Суд погодився з висновком судів попередніх інстанцій, що відповідачем не доведено належними та допустимими доказами реальність здійснених витрат у спірному виконавчому провадженні та не підтверджено їх розмір, тому постанова про їх стягнення з боржника є протиправною та підлягає скасуванню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 березня 2021 року у справі № 640/1612/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95493215>.

3.2 Про відсутність залежності між стягненням виконавчого збору та виконанням виконавчого документа

Із системного аналізу положень ст. 27, п. 11 ч. 1 ст. 39, ч. 3 ст. 40, ч. 3 ст. 63 Закону № 1404-VIII випливає, що в разі закінчення виконавчого провадження з примусового виконання судового рішення немайнового характеру розмір і підстави стягнення виконавчого збору не залежать від повного або часткового виконання виконавчого документа.

Виконавчий збір у такому разі є фіксованою платою за вчинення дій, пов'язаних із примусовим виконанням виконавчого документа, що здійснюються державним виконавцем. Цей збір стягується з боржника

21 жовтня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 16.02.2021 та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 23.03.2021 у справі № 640/31541/20 за позовом ОСОБА_1 до Шевченківського районного відділу державної виконавчої служби у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) про визнання протиправною та скасування постанови від 27.10.2020

державного виконавця Шевченківського РВДВС у м. Києві ЦМУ МЮ (м. Київ) про стягнення виконавчого збору в розмірі 8346,00 грн з ОСОБА_1.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

20 червня 2019 року до Шевченківського районного відділу державної виконавчої служби у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) надійшла заява представника ОСОБА_2 про відкриття виконавчого провадження з виконання виконавчого листа № 761/18490/17 Шевченківського районного суду м. Києві від 24.05.2019 про зобов'язання стосовно ОСОБА_1, ОСОБА_3 в інтересах якої діє ОСОБА_1, усунути перешкоди ОСОБА_2 у користуванні його приватною власністю.

18.07.2019 державним виконавцем винесено постанову про відкриття виконавчого провадження № 59390103, в частині зобов'язання усунути перешкоди ОСОБА_2 у користуванні його приватною власністю шляхом виселення ОСОБА_1.

22.10.2020 державним виконавцем складено акт державного виконавця, який встановлено фактичне повне виконання рішення суду. Боржником в даному акті не було зафіксовано жодних порушень порядку проведення виконавчих дій.

27.10.2020 державним виконавцем винесено постанову про розмір мінімальних витрат виконавчого провадження, постанову про стягнення виконавчого збору, постанову про закінчення виконавчого провадження у зв'язку з фактичним повним виконанням.

Не погоджуючись з вказаною постановою про стягнення виконавчого збору позивачка звернулася до суду з цим позовом. Скаржниця, зокрема, посилалась на те, що державний виконавець не вчинив жодних виконавчих дій на виконання судового рішення. З огляду на це, на думку скаржника, державний виконавець не мав підстав для стягнення виконавчого збору.

Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суд першої інстанції, з висновками якого погодився і суд апеляційної інстанції, виходив з того перелік випадків, коли виконавчий збір не стягується, є вичерпним. Суди зазначено, що після відкриття виконавчого провадження вже розпочинається примусове виконання рішення і, як наслідок, стягнення виконавчого збору. Стягнення виконавчого збору є безумовною дією державного виконавця у межах виконавчого провадження та ефективним засобом стимулювання боржника до намагання виконати рішення суду самостійно до відкриття виконавчого провадження. Стягнення виконавчого збору є не правом, а обов'язком державного виконавця при відкритті виконавчого провадження.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

За правилами частини третьої статті 27 Закону № 1404-VIII примусове виконання рішення немайнового характеру передбачає стягнення виконавчого збору у розмірі двох мінімальних розмірів заробітної плати з боржника - фізичної особи і в розмірі чотирьох мінімальних розмірів заробітної плати з боржника - юридичної особи.

Проаналізувавши положення статті 27, пункту 11 частини першої статті 39, частини третьої статті 40, частини 63 Закону № 1404-VIII Верховний суд зазначив, що у випадку закінчення виконавчого провадження з примусового виконання судового рішення немайнового характеру розмір й підстави стягнення виконавчого збору не поставлені у залежність від повного або часткового виконання виконавчого документа.

Виконавчий збір у такому разі є фіксованою платою за вчинення дій, пов'язаних з примусовим виконанням виконавчого документа, що здійснюються державним виконавцем. Цей збір стягується з боржника.

У цій справі судами встановлено, що виконавчий лист № 761/18490/17 Шевченківського районного суду м. Києві від 24.05.2019 було прийнято державним виконавцем до виконання та 18.07.2019 було відкрите відповідне виконавче провадження. Також судами встановлено, що у цьому провадженні державний виконавець вчинив дії, описані у пунктах 11-13 цієї постанови, направлені на примусове виконання судового рішення.

Наведене спростовує доводи скаржниці про те, що державний виконавець не проводив жодних виконавчих дій та не мав підстав для стягнення виконавчого збору.

З огляду на встановлені у цій справі обставини і правове регулювання спірних відносин, з яких виник цей спір, Верховний Суд визнав правильними висновки судів попередніх інстанцій, що відповідач діяв в межах повноважень, передбачених чинним законодавством, а тому відсутні правові підстави для скасування постанови про стягнення виконавчого збору від 27.10.2020.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 жовтня 2021 року у справі № 640/31541/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100471173>.

3.3. Про правове регулювання процедури стягнення з боржників виконавчого збору й основної винагороди за виконання того самого виконавчого документа

Закон України «Про виконавче провадження» містить прогалину в правовому регулюванні процедури стягнення з боржників виконавчого збору й основної винагороди за виконання того самого виконавчого документа.

Розв'язання цієї проблеми Верховний Суд бачить у застосуванні до подібних правовідносин за аналогією закону ч. 8 ст. 27 Закону України «Про виконавче провадження».

Застосування окресленої норми дає можливість зробити такий висновок: якщо державний виконавець повернув виконавчий лист за заявою стягувача та розпочав стягнення виконавчого збору, а після цього стягувач пред'явив цей лист до виконання приватному виконавцю, який відкрив виконавче провадження й ухвалив постанову про стягнення основної винагороди в розмірі 10 % фактично стягнутих сум, то надалі виконавчий збір не стягується.

У разі стягнення частини виконавчого збору на момент відкриття приватним виконавцем провадження з виконання того самого виконавчого документа стягнута частина виконавчого збору не повертається.

Тоді належний та ефективний спосіб захисту, здатний відновити й захистити права боржника, полягає в закінченні виконавчого провадження зі стягнення виконавчого збору. Правовою основою для закінчення виконавчого провадження зі стягнення виконавчого збору в подібному випадку слід розглядати як загальні підстави, перелік яких наведений у ч.1 ст.39 Закону України «Про виконавче провадження», так і ч.8 ст.27 цього Закону, яка в таких обставинах має характер спеціальної підстави для закінчення виконавчого провадження.

З огляду на вжиті в ч.8 ст.27 Закону України «Про виконавче провадження» часові маркери для її застосування (<... під час передачі виконавчого документа... >, <... на момент передачі виконавчого документа приватному виконавцю...>) застосування аналогії закону до правовідносин дає змогу виснувати, що право на захист виникає з дня відкриття приватним виконавцем виконавчого провадження з виконання того самого документа, який раніше був на виконанні в державного виконавця

21 липня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 29 липня 2020 року у справі № 320/6215/19 за позовом ОСОБА_1 до приватного виконавця виконавчого округу Київської області Голяченка Івана Павловича про визнання протиправною та скасування постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

16 січня 2016 року головний державний виконавець Фастівського міськрайонного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Київській області Турська Л.В. винесла постанову про відкриття виконавчого провадження з примусового виконання виконавчого листа №381/979/15.

14 травня 2018 року державний виконавець винесла постанову, якою виконавчий лист за заявою стягувача повернуто останньому.

Того ж дня державний виконавець винесла постанову про стягнення виконавчого збору, якою стягнув з ОСОБА_1 виконавчий збір у розмірі: 70200,00 грн.

13 червня 2018 року старший державний виконавець Фастівського міськрайонного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Київській області Дубчак І.О. винесла постанову про відкриття виконавчого провадження з примусового виконання постанови від 14 травня 2018 року про стягнення з ОСОБА_1 виконавчого збору в сумі: 70200,00 грн.

22 жовтня 2018 року головний державний виконавець Фастівського міськрайонного відділу державної виконавчої служби Головного територіального управління юстиції у Київській області Турська Л.В. винесла постанову про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника, якою

постановлено стягувати 20% заробітної плати ОСОБА_1 до виплати загальної суми боргу: 70200,00 грн.

15 жовтня 2019 року відповідач виніс постанову про відкриття виконавчого провадження з примусового виконання виконавчого листа №381/979/15, виданого 28 грудня 2015 року Фастівським міськрайонним судом Київської області.

Підставою для винесення цієї постанови слугувала заява Товариства з обмеженою відповідальністю «Фінансова компанія «Форінт» від 7 жовтня 2019 року про примусове виконання рішення.

Пунктом 3 вказаної постанови вирішено стягнути з ОСОБА_1 основну винагороду приватного виконавця у розмірі: 50 291,95 грн.

Також 15 жовтня 2019 року у межах зазначеного провадження відповідач прийняв постанову про стягнення з боржника основної винагороди в сумі: 50 291,95 грн.

Виконавчий лист від 28 грудня 2015 року №381/979/15 містить відмітку державного виконавця від 14 травня 2018 року, засвідчену підписом і скріплену печаткою, про те, що виконавчий документ повернуто на підставі пункту 1 частини першої статті 37 Закону України «Про виконавче провадження» за заявою стягувача. Інших відомостей на виконавчому листі не зазначено.

Київський окружний адміністративний суд 06 липня 2020 року прийняв рішення, яким задовольнив позов.

29 липня 2020 року Шостий апеляційний адміністративний суд ухвалив постанову, якою задовольнив скаргу приватного виконавця, скасував рішення місцевого суду й ухвалив нове рішення про відмову у задоволенні позову.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі судом касаційної інстанції аналізувалися питання щодо правомірності винесення відповідачем постанови про стягнення основної винагороди одночасно з постановою про відкриття виконавчого провадження та питання подвійного стягнення плати державному і приватному виконавцям за виконання одного й того ж виконавчого документа.

Так, на думку Верховного Суду, основна винагорода приватного виконавця і виконавчий збір у виконавчому провадженні, що здійснює державний виконавець, хоча й виступають формами винагороди виконавців, проте не є однаковими поняттями. Згідно з приписами статті 45 Закону України «Про виконавче провадження» спільним для цих форм винагороди є лише порядок стягнення. Що стосується підстав виникнення у приватного виконавця права на основну винагороду та розміру цієї винагороди, такі питання регулюється окремими правовими нормами.

Аналіз статті 31 Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів» свідчить про те, що одночасно з відкриттям виконавчого провадження приватний виконавець повинен вирішити питання про стягнення основної винагороди і винесення постанови про стягнення

основної винагороди разом з постановою про відкриття виконавчого провадження є обов'язком приватного виконавця.

Проте, необхідно мати на увазі, що сума основної винагороди, визначена приватним виконавцем у постанові про її стягнення, винесеній одночасно з постановою про відкриття виконавчого провадження, не є сумою, яка гарантовано має бути стягнута за наслідками фактичного виконання виконавчого провадження у випадках неповного виконання або ж невиконання відповідного виконавчого документа.

Узагальнивши викладене, Верховний Суд констатував, що прийняття відповідачем постанови про стягнення основної винагороди одночасно з постановою про відкриття виконавчого провадження є правомірним.

Стосовно розв'язання питання подвійного стягнення плати державному і приватному виконавцям за виконання одного й того ж виконавчого документа, Верховний Суд звернув увагу на наступне.

Закон України «Про виконавче провадження» містить прогалину у правовому регулюванні процедури стягнення з боржників виконавчого збору і основної винагороди за виконання одного й того ж виконавчого документа.

Так, з одного боку, Закон не визначає порядку, умов чи підстав для припинення стягнення виконавчого збору з боржників у випадку подальшого пред'явлення стягувачами виконавчого документа до виконання приватним виконавцям.

Натомість з іншого боку, норми законодавства, що стосуються умов і підстав стягнення винагороди приватними виконавцями, не містять приписів, які б обмежували їхні права на отримання винагороди за вчинення виконавчих дій у разі, коли виконавчий лист попередньо перебував на виконанні в державного виконавця.

Означене питання [про справедливість подвійного стягнення плати державному і приватному виконавцям за виконання одного й того ж виконавчого документа] полягає у тому, що несправедливим є не стягнення виконавчого збору чи основної винагороди як таких, а саме їхнє стягнення одночасно. Тобто у ракурсі поставленого питання справедливим є стягнення лише однієї з указаних сум.

Розв'язуючи це питання, Верховний Суд зазначив, що виконавче законодавство не ставить право приватного виконавця на отримання основної винагороди у залежність від тієї обставини, що на примусовому виконанні в органах державної виконавчої служби перебуває постанова державного виконавця про стягнення виконавчого збору. Зрештою, це право залежить від того чи виконане рішення в повному або частковому обсязі внаслідок дій приватного виконавця. На противагу цьому, виконавче законодавство містить норму, у якій обумовлений випадок, коли виконавчий збір не стягується або припиняється стягуватися у зв'язку із участю приватного виконавця у процедурі виконання того ж самого виконавчого документа.

Так, частиною восьмою статті 27 Закону України «Про виконавче провадження» встановлено, що «під час передачі виконавчого документа від органу державної виконавчої служби приватному виконавцю виконавчий збір не стягується, якщо він не був стягнутий на момент передачі. У разі стягнення частини виконавчого збору

на момент передачі виконавчого документа приватному виконавцю стягнута частина виконавчого збору поверненню не підлягає».

Поняття й процедура, що згадані у цій нормі, стосується інших правовідносин, ніж ті, що маємо у справі ОСОБА_1, позаяк у його випадку не було передачі виконавчого документа. Однак, на відміну від решти положень виконавчого законодавства, тільки ця норма Закону України «Про виконавче провадження» регулює подібні суспільні правовідносини.

Так, вона містить правило стосовно неможливості подальшого стягнення виконавчого збору, якщо надалі виконавчий документ буде виконувати не державний, а приватний виконавець. Логічний і цільовий способи уясування частини восьмої статті 27 Закону України «Про виконавче провадження» свідчать про те, що у вказаному випадку її приписи мають імперативний характер і встановлюють пряму заборону стягувати (перший абзац) або продовжувати стягнення виконавчого збору (другий абзац).

Указана норма спрямована на те, щоб не допустити одночасного стягнення з боржника виконавчого збору і основної винагороди. Ця норма покликана уникнути подвійної плати боржником зазначених коштів. Тож її застосування дозволяє розв'язати спір стосовно справедливості подвійного стягнення плати державному і приватному виконавцям за виконання одного й того ж виконавчого документа.

За правилами частини шостої статті 7 КАС України, у разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, суд застосовує закон, що регулює подібні правовідносини (аналогія закону).

На основі цього, Верховний Суд дійшов висновку, що для розв'язання означеної проблеми, до подібних правовідносин слід застосувати за аналогією закону частину восьму статті 27 Закону України «Про виконавче провадження».

Застосування частини восьмої статті 27 Закону України «Про виконавче провадження» до спірних правовідносин дає підстави зробити такий висновок: у разі коли державний виконавець повернув виконавчий лист за заявою стягувача і розпочав стягнення виконавчого збору, а після цього стягувач пред'явив цей лист до виконання приватному виконавцю, який у свою чергу відкрив виконавче провадження й виніс постанову про стягнення основної винагороди у розмірі 10 відсотків від фактично стягнутих сум, то надалі виконавчий збір не стягується.

У разі стягнення частини виконавчого збору на момент відкриття приватним виконавцем провадження з виконання того ж самого виконавчого документа стягнута частина виконавчого збору не повертається.

Застосування судом аналогії закону привело до висновку, що у такому випадку належний та ефективний спосіб захисту, здатний відновити й захистити права боржника, полягає у закінченні виконавчого провадження зі стягнення виконавчого збору. Правовою основою для закінчення виконавчого провадження зі стягнення виконавчого збору у подібному випадку слід розглядати як загальні підстави, перелік яких наведений у частині першій статті 39 Закону України «Про виконавче провадження», так і частину восьму статті 27 цього Закону, яка у таких обставинах має характер спеціальної підстави для закінчення виконавчого провадження.

Зважаючи на вжиті у частині восьмій статті 27 Закону України «Про виконавче провадження» часові маркери для її застосування: <... під час передачі виконавчого документа... >, <... на момент передачі виконавчого документа приватному виконавцю...>, то застосування аналогії закону до правовідносин дозволяє висувати, що право на захист виникає з дня відкриття приватним виконавцем виконавчого провадження з виконання того самого документа, який раніше був на виконанні у державного виконавця.

Підсумувавши вище наведене Верховний Суд дійшов висновку, що належним та ефективним способом захисту такого права є закінчення виконавчого провадження зі стягнення виконавчого збору.

На основі таких висновків, Верховний Суд констатував відсутність підстав для задоволення позову ОСОБА_1.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 липня 2022 року у справі № 320/6215/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105359162>.

3.4 Про підстави для стягнення з боржника виконавчого збору

Факт повернення виконавчого документа стягувачу є належною та достатньою підставою для стягнення з боржника виконавчого збору, водночас розмір такого виконавчого збору становить 10 % суми, що фактично стягнута, а не суми, що підлягає примусовому стягненню за виконавчим документом

28 грудня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1 на рішення Миколаївського окружного адміністративного суду від 01.12.2020 та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 17.02.2021 у справі № 400/4863/20 за позовом ОСОБА_1 до Очаківського міськрайонного відділу державної виконавчої служби Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Одеса) про визнання протиправними та скасування постанов.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

03.07.2018 державним виконавцем винесено постанову про відкриття виконавчого провадження про примусове виконання виконавчого напису нотаріуса № 2190 від 10.04.2018 про стягнення з ОСОБА_1 на користь ПАТ КБ «ПриватБанк» заборгованості в сумі 1 969 111,35 грн.

30.10.2018 державним виконавцем винесено постанови про арешт коштів боржника у фінансових установах.

15.02.2019 до органу виконавчої служби надійшла заява стягувача ПАТ КБ «ПриватБанк» про повернення виконавчого документа стягувачу.

18.02.2019 державним виконавцем винесено постанову про повернення виконавчого документа стягувачу на підставі пункту 1 статті 37, частини третьої статті 40 Закону України «Про виконавче провадження», в якій зазначено, що боржником не сплачено виконавчий збір та витрати виконавчого провадження,

для стягнення виконавчого збору та витрат виконавчого провадження постанови виокремити в окреме провадження.

19.02.2019 державний виконавець, на підставі статей 3, 27, 40 «Закону України «Про виконавче провадження», прийняв постанову про стягнення з боржника виконавчого збору в сумі 196 911,14 грн.

25.02.2019 державним виконавцем винесено постанову про відкриття виконавчого провадження про примусове виконання постанови № б/н від 19.02.2019 про стягнення з ОСОБА_1 виконавчого збору у розмірі 196 911,14 грн.

Миколаївський окружний адміністративний суд рішенням від 01.12.2020, яке залишено без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 17.02.2021, у задоволенні позовних вимог відмовив.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, скасував рішення судів попередніх інстанцій в частині відмови у задоволенні позовних вимог про визнання протиправними та скасування постанови від 19.02.2019 про стягнення виконавчого збору та постанови від 25.02.2019 про відкриття виконавчого провадження та ухвалив нове рішення в цій частині позовних вимог, яким їх задовольнив. Рішення судів попередніх інстанцій в частині відмови у задоволенні позовних вимог про визнання протиправною та скасування постанови про арешт коштів боржника від 18.02.2019 скасував та направив справу в цій частині позовних вимог на новий судовий розгляд до суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Спір у цій справі виник при винесенні державним виконавцем постанови про стягнення виконавчого збору у виконавчому провадженні у разі повернення виконавчого документа стягувачу з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 37 Закону № 1404-VIII (стягувач подав письмову заяву про повернення виконавчого документа) і, відповідно, відкриття виконавчого провадження з виконання такого рішення органу державної виконавчої служби та накладення арешту на грошові кошти боржника при примусовому виконанні постанови про стягнення виконавчого збору.

Виходячи зі змісту норми пункту 21 розділу III Інструкції у постанові про повернення виконавчого документа стягувачу виконавець вказує результати виконання (суму, яку фактично стягнуто), а на виконавчому документі робить відповідну відмітку щодо залишку нестягнутої суми та суми стягнутого виконавчого збору. Відтак законодавець, передбачивши зазначені дії виконавця, встановив, що виконавчий збір стягується лише з фактично стягнутої на користь стягувача суми за виконавчим листом.

З такого правового регулювання Верховний Суд зробив висновок, що при стягненні виконавчого збору відповідно до частини третьої статті 40 Закону № 1404-VIII без реального стягнення суми боргу з боржника у разі повернення виконавчого документа стягувачу за його заявою створюються умови для стягнення з боржника подвійної суми виконавчого збору або ж стягнення його без реального виконання рішення суду.

У цій справі державний виконавець під час прийняття оскаржуваної постанови ВП № 56688148 від 19.02.2019 про стягнення з боржника - ОСОБА_1 виконавчого збору у розмірі 196 911,14 грн, визначив суму виконавчого збору в розмірі 10 % від суми, яка зазначена у виконавчому написі № 2190 від 10.04.2018.

З урахуванням редакцій Закону № 1404-VIII, які були чинними у період існування заборгованості позивача, база обрахунку виконавчого збору змінювалась, а саме: в період до 28.08.2018 розмір виконавчого збору становив 10 відсотків фактично стягнутої суми, а у період після 28.08.2018 - 10 відсотків суми, що підлягає примусовому стягненню.

Водночас, державний виконавець визначив суму виконавчого збору у розмірі 10% суми, що підлягає примусовому стягненню за виконавчим документом, застосувавши таким чином фактично Закон № 1404-VIII у редакції Закону № 2475-VIII.

Відповідно до статті 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Положення статті 27 Закону № 1404-VIII у редакції, яка була чинна до 28.08.2018, зменшували відповідальність позивача як боржника у порівнянні з нормами статті 27 Закону № 1404-VIII у редакції, яка була чинна після 28.08.2018 (Закон № 2475-VIII), оскільки розмір виконавчого збору обраховувався як 10 відсотків від фактично стягнутої суми, а не з суми, що підлягає примусовому стягненню.

З урахуванням того, що внесені Законом України від 03.07.2018 № 2475-VIII зміни до статті 27 Закону № 1404-VIII погіршили становище боржника - ОСОБА_1, а також того, що виконавчою службою фактично не стягнуто з боржника коштів за виконавчим написом, Верховний Суд дійшов висновку про відсутність у відповідача правових підстав для стягнення з позивача виконавчого збору у розмірі 196 911,14 грн і, відповідно, відкриття виконавчого провадження з виконання такого рішення органу державної виконавчої служби.

При цьому, Верховний Суд вважав, що факт повернення виконавчого документа стягувачу є належною та достатньою підставою для стягнення з боржника виконавчого збору, водночас розмір такого виконавчого збору становить 10 відсотків суми, що фактично стягнута, а не суми що підлягає примусовому стягненню за виконавчим документом.

Відтак у державного виконавця не було підстав для стягнення виконавчого збору в тому розмірі, який визначений у спірній постанові, а отже, така постанова не відповідає вимогам статті 27 Закону № 1404-VIII та підлягає скасуванню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 грудня 2021 року у справі № 400/4863/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102318408>.

3.5. Про підстави отримання приватним виконавцем основної винагороди

Підставою отримання приватним виконавцем основної винагороди є фактичне виконання (повне або часткове) виконавчого документа, та сума основної винагороди визначається у відсотках до фактично стягнутої суми

28 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу представника приватного виконавця виконавчого округу Запорізької області (адвоката) на рішення Запорізького окружного адміністративного суду, ухвалене 18 січня 2022 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду, прийняту 18 квітня 2022 року у справі № 280/13057/21 за позовом Приватного акціонерного товариства «Запорізький завод надпотужних трансформаторів» до приватного виконавця виконавчого округу Запорізької області про визнання протиправною та скасування постанови відповідача про відкриття виконавчого провадження від 14.12.2021 в частині стягнення виконавчого збору.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На виконанні у відповідача перебуває виконавче провадження з примусового виконання виконавчого напису, який видав 13.02.2020 приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу про звернення стягнення на нерухоме майно, яке належить позивачу на користь АТ «Міжнародний резервний банк». Загальна сума заборгованості Приватного акціонерного товариства «ЗАПОРІЖТРАНСФООРМАТОР» перед Акціонерним товариством «СБЕРБАНК» за Договором про відкриття кредитної лінії від 21.09.2012 станом на 16.10.2019 за основною сумою кредиту (тілом кредиту) становить 58200000,00 доларів США.

Відповідачем 14.12.2021 винесено постанову про відкриття виконавчого провадження щодо примусового виконання зазначеного вище виконавчого напису. Зобов'язано боржника протягом 5 робочих днів подати до приватного виконавця декларацію про доходи та майно та попереджено про відповідальність за неподання такої декларації або внесення до неї завідомо неправдивих відомостей. Стягнуто з боржника основну винагороду приватного виконавця у розмірі 10 відсотків суми, що підлягає примусовому стягненню, в розмірі 5820000,00 доларів США та 21800,00 гривень.

Вважаючи, що оскаржувана постанова винесена безпідставно, оскільки приватний виконавець не посилається на дійсну вартість майна та не зазначає докази щодо оцінки такого майна, а на власний розсуд визначає основну суму заборгованості, позивач звернувся з позовом до суду.

Рішенням Запорізького окружного адміністративного суду, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду, адміністративний позов задоволено повністю.

Задовольняючи позовні вимоги, суд першої інстанції, й суд апеляційної інстанції, виходив з того, що при визначенні розміру основної винагороди в оскаржуваній постанові приватний виконавець не врахував того, що підставою для сплати

приватному виконавцю винагороди є вчинення ним виконавчих дій із забезпечення повного або часткового стягнення з боржника на користь стягувача зазначеної у виконавчому документі суми. В той же час, в межах зазначеного виконавчого провадження грошові кошти, присуджені на користь стягувача, приватним виконавцем з боржника не стягувались, а відтак, відсутні підстави для стягнення основної винагороди.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши приписи частини першої статті 1, пункту 3 частини першої статті 3, частини п'ятої статті 26, статей 27, 31 Закону України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року № 1404-VIII (надалі - Закон № 1404-VIII), абзац 1 пункту 19 Порядку виплати винагород державним виконавцям та їх розміри і розмір основної винагороди приватного виконавця (надалі - Порядок № 643) Верховний Суд дійшов висновку, що підставою отримання приватним виконавцем основної винагороди є фактичне виконання (повне або часткове) виконавчого документа та сума основної винагороди визначається у відсотках до фактично стягнутої суми.

Як встановлено судами попередніх інстанцій, 18.07.2013 року між ПАТ «Запорізький завод надпотужних трансформаторів» (правонаступником прав та обов'язків якого є позивач ПрАТ «Запорізький завод надпотужних трансформаторів») (Іпотекодавець), що є майновим поручителем юридичної особи - ПАТ «Запоріжтрансформатор» (Боржник), та ПАТ «Дочірній банк Сбербанку Росії» (правонаступником прав та обов'язків якого є АТ «Сбербанк») (Іпотекодержатель), укладено Іпотечний договір.

Згідно пункту 1.1. Іпотечного договору, у відповідності до цього договору в забезпечення виконання зобов'язань Боржника, які впливають із договору про відкриття кредитної лінії, укладеного між Боржником і Іпотекодержателем 21.09.2012 року, з усіма змінами і доповненнями до нього укладеними протягом строку його дії, які (зобов'язання) перелічені у статті 2 цього договору та можуть виникнути в майбутньому за чинним Основним договором, Іпотекодавець передає Іпотекодержателю в іпотеку майно, зазначене в пункті 3.1. цього договору.

Відповідно до абзацу першого пункту 3.1. Іпотечного договору предметом іпотеки за цим договором є об'єкт нерухомого майна, що належить позивачу. Згідно пункту 3.2. Іпотечного договору застава вартість предмету іпотеки складає 31172780,00 гривень, що за офіційним обмінним курсом НБУ/крос-курсом станом на 18.07.2013 становить 3900010,01 доларів США.

Суму основної винагороди в розмірі 5820000,00 доларів США обраховано приватним виконавцем як 10 відсотків від суми заборгованості за договором кредитної лінії від 21.09.2012 станом на 16.10.2019 за основною сумою кредиту (тілом кредиту). Втім, сума 58200000,00 доларів США є сумою заборгованості саме ПАТ «ЗАПОРІЖТРАНСФОРМАТОР», а не позивача (боржника

у виконавчому провадженні), а стягнення звернуто на предмет іпотеки - нерухоме майно боржника.

Отже, предметом примусового виконання виконавчого напису нотаріуса є не стягнення заборгованості за кредитним договором, а звернення стягнення на предмет іпотеки - нерухоме майно, що належить позивачу на праві приватної власності, і саме з вартості переданого в іпотеку майна має розраховуватися сума основної винагороди приватного виконавця.

Відтак, висновки судів попередніх інстанцій про протиправність оскаржуваної постанови приватного виконавця, зумовленої недотриманням положень статті 31 Закону № 1403-VIII та пункту 19 Порядку № 643, є правильними, а тому підстави для скасування оскаржуваних судових рішень відсутні.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 28 вересня 2022 року у справі № 280/13057/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106516012>.

3.6. Про порядок розрахунку виконавчого збору

Частина друга ст. 27 Закону України «Про виконавче провадження» № 1404-VIII щодо стягнення виконавчого збору в розмірі 10 % суми, що фактично стягнута, повернута, або вартості майна боржника, переданого стягувачу за виконавчим документом, діяла до 28 серпня 2018 року. Законом України від 3 липня 2018 року № 2475-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання», який набрав чинності 28 серпня 2018 року, у ч. 2 ст. 27 Закону № 1404-VIII слова «фактично стягнута, повернута, або вартості майна боржника, переданого стягувачу за виконавчим документом» замінено словами «підлягає примусовому стягненню, поверненню, або вартості майна боржника, що підлягає передачі стягувачу за виконавчим документом, заборгованості із сплати аліментів». Отже, після 28 серпня 2018 року розмір виконавчого збору розраховується не від суми фактичного стягнення, а від суми, яка підлягає стягненню

11 серпня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Подільського відділу державної виконавчої служби у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 12 жовтня 2021 року у справі № 640/23271/21 за позовом ОСОБА_1 до Подільського районного відділу державної виконавчої служби у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) про визнання неправомірними дій державного виконавця Подільського відділу державної виконавчої служби у місті Києві центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) щодо винесення постанови від 20.07.2021 про стягнення виконавчого збору з ОСОБА_1 та скасування вказаної постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На виконанні у відповідача перебувало виконавче провадження з примусового виконання виконавчого листа, виданого 30.08.2010 Подільським районним судом м. Києва на виконання рішення Подільського районного суду від 03.10.2010 щодо стягнення з ОСОБА_1 , ОСОБА_3 , Спільного Українсько - Австрійського підприємства у формі Товариства з обмеженою відповідальністю «ДАБЛ-ДЖІ ЛТД» солідарно на користь Публічного акціонерного товариства «УкрСиббанк» коштів в сумі 2 654 146грн.

Відповідачем 20.07.2021 винесена постанова про повернення виконавчого документа стягувачу, в якій зазначено, що у зв'язку з надходженням на адресу відділу заяви стягувача від 18.06.2021 про повернення виконавчого документа без подальшого виконання, виконавче провадження підлягає завершенню на підставі п.1 ч. 1 статті 37 Закону № 1404-VIII, на підставі заяви стягувача.

Також відповідачем винесено постанову про стягнення з позивача виконавчого збору в сумі 2654174,63 грн.

Вважаючи дану постанову протиправною, позивач звернувся до суду із даним позовом до суду.

Окружний адміністративний суд міста Києва своїм рішенням у задоволенні позову відмовив. Відмовляючи у задоволенні позовних вимог, суд першої інстанції виходив з того, що стягнення виконавчого збору (крім визначених законом випадків, коли виконавчий збір не стягується) пов'язується з початком примусового виконання. Примусове виконання рішення розпочинається з моменту прийняття державним виконавцем постанови про відкриття виконавчого провадження. При цьому, стягнення виконавчого збору є безумовною дією, яку здійснює державний виконавець у межах виконавчого провадження незалежно від здійснених дій, і є встановленою державою складовою процедури виконавчого провадження, що гарантує ефективне здійснення виконання рішення суду боржником за допомогою стимулювання боржника до намагання виконати виконавчий документ самостійно до відкриття виконавчого провадження у зв'язку із ймовірністю стягнення відповідної суми у випадку примусового виконання.

Постановою Шостого апеляційного адміністративного суду скасовано рішення Окружного адміністративного суду міста Києва та ухвалено нове рішення, яким адміністративний позов ОСОБА_1 задоволено. Таке рішення апеляційного суду ґрунтується на тому, що у разі фактичного виконання виконавчого документа майнового характеру у повному обсязі або частково державному виконавцю виплачується винагорода у відсотковому співвідношенні від стягнутої суми або вартості майна боржника, переданого стягувачу за виконавчим документом, якщо за таким виконавчим документом стягнуто виконавчий збір та витрати, пов'язані з організацією та проведенням виконавчих дій щодо забезпечення виконання рішення. Між тим, відповідачем повернуто виконавчий лист стягувачу на підставі його заяви відповідно до пункту 1 статті 37 Закону №1404-VIII. При цьому, як на час винесення постанови про повернення виконавчого листа від 20.07.2021, так і на час винесення постанови про стягнення виконавчого збору від 20.07.2021 державним виконавцем не стягнуто в примусовому порядку сум згідно виконавчого

листа. Тобто, на момент винесення постанови про стягнення виконавчого збору у відповідача була відсутня обов'язкова умова для стягнення виконавчого збору - наявність стягненої в примусовому порядку суми згідно виконавчого листа.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення суду апеляційної інстанції, змінив мотивувальну частину рішення суду першої інстанції, а в іншій частині рішення суду першої інстанції залишив без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Колегія суддів Верховного Суду критично поставилась до посилань позивача, що виконавчий збір стягується лише за фактичного стягнення державним виконавцем коштів чи вчиненням ним дій, які призвели до стягнення з боржника сум заборгованості, оскільки відповідно до статті 27 Закону № 1404-VIII виконавчий збір стягується державним виконавцем у розмірі 10 відсотків суми, що підлягає примусовому стягненню, поверненню, або вартості майна боржника, що підлягає передачі стягувачу за виконавчим документом.

Крім того, Верховний Суд звернув увагу позивача на те, що частина друга статті 27 Закону № 1404-VIII щодо стягнення виконавчого збору у розмірі 10 відсотків суми, що фактично стягнута, повернута, або вартості майна боржника, переданого стягувачу за виконавчим документом діяла до 28.08.2018.

Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання" № 2475-VIII від 03.07.2018, який набрав чинності 28.08.2018, у частині другій статті 27 Закону № 1404-VIII слова "фактично стягнута, повернута, або вартості майна боржника, переданого стягувачу за виконавчим документом" замінено словами "підлягає примусовому стягненню, поверненню, або вартості майна боржника, що підлягає передачі стягувачу за виконавчим документом, заборгованості із сплати аліментів".

Отже, після 28 серпня 2018 року розмір виконавчого збору розраховується не від суми фактичного стягнення, а від суми яка підлягає стягненню.

З огляду на викладене, суд першої інстанції хоча й застосував невірне мотивування до спірних правовідносин, проте в цілому дійшов вірного висновку за результатами розгляду цієї адміністративної справи.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 серпня 2022 року у справі № 640/23271/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105693473>.

IV. Спори, пов'язані з реалізацією повноважень виконавця в межах виконавчого провадження

4.1. Про право державного виконавця звернутися до особи, яка не є стороною виконавчого провадження, за інформацією, необхідною для здійснення виконавчих дій

Незважаючи на те, що позивач не є учасником чи стороною виконавчого провадження, державний виконавець має право відповідно до вимог п. 3 ч. 3 ст. 18

Закону № 1404-VIII звернутися до нього з вимогою щодо надання інформації, необхідної йому для подальшого здійснення виконавчих дій у межах виконавчого провадження.

Верховний Суд зауважує, що відповідач, складаючи та направляючи на адресу позивача вказаний запит, діяв з метою розшуку майна боржника на виконання вимог ст. 18 Закону № 1404-VIII, адже законодавцем не визначено іншого алгоритму дій державного виконавця, аніж направлення запиту в разі необхідності з'ясування місцезнаходження майна боржника в осіб, які не є сторонами у виконавчому провадженні

02 березня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України та компанії «Nibulon S.A.» на рішення Сумського окружного адміністративного суду від 25.10.2018, та постанову Харківського апеляційного адміністративного суду від 17.12.2018 у справі № 1840/2493/18 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Агротермінал Констракшин» до Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, за участю третьої особи яка не заявляє самостійних вимог компанії, - "NIBULON S.A." про визнання протиправними дій службової особи Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС МЮУ, старшого державного виконавця щодо направлення ТОВ «Агротермінал Констракшин» вимоги про надання інформації від 26.03.2018 та виклику посадових осіб ТОВ «Агротермінал Констракшин» для надання пояснень від 06.06.2018.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У провадженні Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС МЮУ перебуває виконавче провадження з примусового виконання виконавчого листа Святошинського районного суду м. Києва № 759/16206/14-ц, виданого 28.12.2017.

За даними цього виконавчого провадження боржником є Публічне акціонерне товариство "Компанія "Райз", а стягувачем - "NIBULON S.A".

26.03.2018 старшим державним виконавцем Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС МЮУ на адресу ТОВ «Агротермінал Констракшин» направлена вимога, якою вимагалось протягом трьох днів з моменту отримання цієї вимоги надати Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС МЮУ тому інформацію щодо договорів купівлі-продажу, укладених між ПАТ «Компанія «Райз» та ТОВ «Агротермінал Констракшин».

06.06.2018 державний виконавець направив керівнику ТОВ «Агротермінал Констракшин» виклик, в якому вимагав у керівника ТОВ «Агротермінал Констракшин» особисто з'явитися до Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України 26.06.2018 о 10:00 год за адресою: м. Київ, вул. Січових Стрільців, буд. 73, каб. 425 та надати державному виконавцю пояснення щодо невиконання вимоги державного виконавця від 26.03.2018.

Не погоджуючись із вказаними діями державного виконавця, позивач звернувся до суду.

Задовольняючи частково позовні вимоги, суд першої інстанції, з яким погодився суд апеляційної інстанції, дійшов висновку, що дії службової особи Відділу примусового виконання рішень Департаменту ДВС МЮУ, старшого державного виконавця щодо направлення ТОВ «АГРОТЕРМІНАЛ КОНСТРАКШИН» вимоги про надання інформації від 26.03.2018 та виклику посадових осіб ТОВ «АГРОТЕРМІНАЛ КОНСТРАКШИН» для надання пояснень від 06.06.2018

були вчинені всупереч встановленому законом порядку, необґрунтовано, упереджено, без з'ясування необхідних обставин, що мали значення, чим порушені законні інтереси позивача.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України, частково задовольнив касаційну скаргу компанії «Nibulon S.A.», скасував рішення судів попередніх інстанцій у частині визнання протиправними дії службової особи Відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України щодо направлення ТОВ «Агротермінал Констракшин» вимоги про надання інформації від 26.03.2018 та виклику посадових осіб ТОВ «Агротермінал Констракшин» для надання пояснень від 06.06.2018 та прийняв у цій частині нову постанову про відмову у задоволенні позову. В іншій частині рішення судів попередніх інстанцій залишив без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Проаналізувавши положення статей 1, 10, частини першої статті 13, статті 18, частини першої статті 53 Закону № 1404-VIII Верховний Суд дійшов висновку, що державний виконавець має право звертатися до осіб, в розпорядженні яких перебуває майно чи кошти боржника, та на відповідний запит отримати у таких осіб необхідні відомості про майно боржника.

При цьому, не зважаючи на те, що позивач не є учасником чи стороною виконавчого провадження, державний виконавець має право відповідно до вимог пункту 3 частини третьої статті 18 Закону № 1404-VIII звернутись до нього з вимогою щодо надання інформації, яка необхідна йому для подальшого здійснення виконавчих дій в межах виконавчого провадження.

Верховний Суд зауважує, що відповідач, складаючи та направляючи на адресу позивача вказаний запит, діяв з метою розшуку майна боржника на виконання вимог статті 18 Закону № 1404-VIII, адже законодавцем не визначено іншого алгоритму дій державного виконавця, аніж направлення запиту у випадку необхідності з'ясування місцезнаходження майна боржника в осіб, які не є сторонами у виконавчому провадженні.

Отже, оскільки предметом вимоги відповідача було витребування інформації щодо договорів купівлі-продажу, укладених між ПАТ «Компанія «Райз», яка є боржником у виконавчому провадженні, та ТОВ «Агротермінал Констракшин», тому державний виконавець мав право надіслати позивачу вимогу від 26.03.2018 про витребування у останнього відповідних відомостей та відповідно викликати посадових осіб

ТОВ «Агротермінал Констракшин» для надання пояснень у разі не виконання вказаної вимоги державного виконавця, згідно з вимогами Закону № 1404-VIII.

Таким чином, Верховний Суд зазначив, що суди попередніх інстанцій дійшли неправильного висновку, що державний виконавець не може звернутись до осіб, в розпорядженні яких перебуває майно чи кошти боржника, та на запит отримати у таких осіб відповідні відомості про майно боржника.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 2 березня 2021 року у справі № 1840/2493/18 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95241216>.

4.2. Про відсутність обов'язку державного виконавця повідомляти боржника про опис майна

Як Законом України «Про виконавче провадження», так і Інструкцією з організації примусового виконання рішень, затвердженою наказом Міністерства юстиції України від 2 квітня 2012 року № 512/5, не передбачено обов'язок державного виконавця повідомляти боржника про опис майна

02 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Товариства з обмеженою відповідальністю "Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання" на рішення Сумського окружного адміністративного суду від 07 вересня 2020 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 25 листопада 2020 року у справі № 480/5060/20 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю "Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання" до Управління забезпечення примусового виконання рішень у Сумській області Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Суми) про визнання протиправною та скасування постанови.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У відділі примусового виконання рішень Управління забезпечення примусового виконання рішень у Сумській області Північно-Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Суми) перебувало на виконанні зведене виконавче провадження про стягнення заборгованості з ТОВ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання», до якого входить 31 виконавче провадження на загальну суму 857 962,62 грн.

07.05.2020 та 19.05.2020 державним виконавцем винесено постанови про опис та арешт транспортних засобів, що знаходилися за АДРЕСА_1, зберігачем яких визначено представника підприємства ОСОБА_1.

22.07.2020 державним виконавцем прийнято постанову про опис та арешт майна боржника. Зберігачем арештованого майна визначено керівника ТОВ «Сумське машинобудівне науково-виробниче об'єднання» Мошкіна К.О.

Під час проведення виконавчих дій ОСОБА_1 відмовився надавати державному виконавцю документи та пояснення, від зберігання описаних транспортних засобів

та підпису в постанові про опис та арешт майна, про що державним виконавцем складено акт від 22.07.2020.

Сумський окружний адміністративний суд своїм рішенням від 07 вересня 2020 року, яке залишено без змін постановою Другого апеляційного адміністративного суду від 25 листопада 2020 року, у задоволенні позову відмовив.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі аналізувалося питання щодо обов'язковості участі боржника при здійсненні державним виконавцем опису та арешту майна в рамках виконавчого провадження.

З цього приводу Верховний Суд висловився, що ні Законом України «Про виконавче провадження», ні Інструкцією з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 2 квітня 2012 року № 512/5 не передбачено обов'язок державного виконавця повідомляти боржника про опис майна.

Участь боржника у виконавчому провадженні є його правом, а тому відсутність належного представника під час вчинення виконавчої дії щодо опису та арешту майна не звільняє державного виконавця від обов'язку здійснити опис та арешт майна.

Щодо доводів скаржника про необхідність залучення до виконавчих дій в обов'язковому порядку понятих з огляду на те, що опис та арешт майна здійснювався відповідачем без участі представника позивача (боржника у виконавчому провадженні), Суд зазначив наступне.

Випадки обов'язкової присутності понятих під час проведення виконавчих дій визначені частиною другою статті 22 Закону №1404-VIII, відповідно до якої присутність понятих є обов'язковою у випадку, передбаченому частиною третьою статті 53 цього Закону, а також у разі відсутності боржника або його представника під час вчинення виконавчих дій, пов'язаних з примусовим входженням на земельні ділянки, до нежитлових приміщень і сховищ, де зберігається майно боржника, на яке звернено стягнення, або майно стягувана, яке має бути повернуто йому в натурі, до житла, іншого володіння особи для забезпечення примусового виселення з нього та вселення в нього, під час проведення опису, арешту, вилучення і передачі майна.

З урахуванням того факту, що під час проведення виконавчих дій щодо опису та арешту майна готівкових коштів не вилучалося, примусового входження на територію підприємства боржника не здійснювалося (оскільки вхід державним виконавцям ніким не перешкоджався), то участь понятих в виконавчих діях щодо опису та арешту майна була не обов'язкова.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 2 червня 2022 року у справі № 480/5060/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104593363>.

4.3. Про відсутність обов'язку державного виконавця здійснювати рецензування звіту про оцінку майна

Закон України «Про виконавче провадження» не містить обов'язку державного виконавця або відповідного відділу державної виконавчої служби здійснювати рецензування звіту про оцінку майна, здійснену суб'єктом оціночної діяльності

02 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства юстиції України на рішення Одеського окружного адміністративного суду від 21 квітня 2021 року та постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 07 липня 2021 року у справі № 420/2431/20 за позовом приватного виконавця виконавчого округу Одеської області ОСОБА_1 до Дисциплінарної комісії приватних виконавців, Міністерства юстиції України про визнання протиправними та скасування рішення та наказу.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На виконанні у приватного виконавця ОСОБА_1 перебувало виконавче провадження з примусового виконання виконавчого листа Приморського районного суду м. Одеси № 522/19690/18 від 18.09.2019 про стягнення з ОСОБА_2 на користь ОСОБА_3 грошових коштів в сумі 250000,00 доларів США.

Постановою приватного виконавця ОСОБА_1 від 13.12.2019 виконавче провадження закінчено у зв'язку із виконанням боржником у повному обсязі вимог виконавчого документа, всі накладені арешти на майно ОСОБА_2 скасовано.

Разом з тим, ОСОБА_2 подавав три скарги на дії приватного виконавця ОСОБА_1 до МЮ України про вчинення ним дисциплінарного проступку.

По двох скаргах Дисциплінарна комісія приватних виконавців на засіданні 06.03.2020 вирішила відхилити подання МЮ України про притягнення приватного виконавця виконавчого округу Одеської області ОСОБА_1 до дисциплінарної відповідальності та відмовила у застосуванні до нього дисциплінарного стягнення, а за однією - відкрила.

Так, за скаргою ОСОБА_2 МЮ України проведено позапланову невіізну перевірку діяльності ОСОБА_1, за результатами якої складено довідку від 09.01.2020, за змістом якої за наслідками перевірки підтверджено факт порушення приватним виконавцем вимог частини першої статті 18 Закону № 1404-VIII та абзацу 2 пункту 5.2 Положення про порядок виконання банками документів на переказ, примусове списання і арешт коштів в іноземних валютах та банківських металів, затвердженого постановою правління НБУ від 28.07.2008 № 216 (далі - Положення № 216), а саме: відсутній підпис відповідального виконавця та відбитку штампа уповноваженого банку, що обслуговує приватного виконавця, на платіжних вимогах від 25.10.2019, від 04.11.2019 та від 14.11.2019, що унеможливило списання коштів банком боржника.

25 березня 2020 року наказом МЮ України «Про зупинення діяльності приватного виконавця виконавчого округу Одеської області ОСОБА_1 » введено в дію

рішення Дисциплінарної комісії від 06.03.2020 про задоволення подання МЮ України про притягнення до дисциплінарної відповідальності приватного виконавця ОСОБА_1 та застосування до нього дисциплінарного стягнення у вигляді зупинення діяльності приватного виконавця строком на шість місяців та зупинено діяльність приватного виконавця ОСОБА_1 строком на шість місяців

Рішенням Одеського окружного адміністративного суду від 19.05.2020, залишеним без змін постановою П'ятого апеляційного адміністративного суду від 04.08.2020, позов задоволено.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив частково, рішення судів попередніх інстанцій змінив в частині мотивів, виклавши їх у редакції постанови.

ОЦІНКА СУДУ

В межах цього касаційного провадження Верховний Суд надав відповіді на такі питання:

- чи наявний обов'язок у приватного виконавця у разі самостійного подання ним платіжної вимоги безпосередньо до уповноваженого банку, у якому відкрито рахунок клієнта - боржника/коррахунок банку - боржника перевірити проставлення підпису відповідального виконавця та відбитку штампа уповноваженого банку, що обслуговує приватного виконавця, обов'язковість яких встановлено абзацом другим пункту 5.2 Положення № 216?;

- якщо такий обов'язок наявний, то чи його недотримання, за обставин цієї справи, становить склад дисциплінарного проступку у вигляді неналежного виконання виконавцем обов'язків?.

Зі змісту пунктів 2.4, 2.13 глави 2 Інструкції № 22 та пункту 5.2 Положення № 216, що регулюють порядок оформлення та подання платіжної вимоги стягувача до банку боржника слідує, що направлення приватним виконавцем до банку, який його обслуговує, примірників платіжної вимоги обумовлено не лише необхідністю здійснення перевірки банком стягувача правильності заповнених приватним виконавцем реквізитів, а й для засвідчення цих примірників підписом відповідального виконавця та відбитком штампа банку, обов'язок щодо проставлення яких покладено на банк.

Наявність цих реквізитів є обов'язковою умовою за якою банки приймають платіжні вимоги стягувача до виконання, якщо він доставляє їх у банк боржника самостійно.

Таким чином, якщо виконавець доставляє платіжні вимоги/інкасові доручення (розпорядження) стягувача у банк платника самостійно (представником/повіреним, помічником приватного виконавця, рекомендованим або цінним листом тощо) останній повинен перевірити проставлення обслуговуючим його банком обов'язкових реквізитів - підпису відповідального працівника банку та відбитку штампа банку, вимога щодо наявності яких визначена пунктом 5.2 Положення № 216 та є умовою прийняття їх банком платника до виконання, встановленою пунктом 2.13 глави 2 Інструкції № 22.

За такого правового регулювання, Верховний Суд констатував, що висновок суду апеляційної інстанції відповідно до якого виконавець після отримання

платіжного доручення з обслуговуючого банку не повинен перевірити проставлення банком на платіжних вимогах підпису відповідального виконавця та відбитку штампа банку, є помилковим у зв'язку із неправильним застосуванням вищевказаних норм права.

Щодо іншого питання цього касаційного провадження, Верховний Суд висловився таким чином.

Розглядаючи питання притягнення приватного виконавця до дисциплінарної відповідальності, Дисциплінарна комісія має у відповідності до частини другої статті 38 Закону № 1403-VIII, встановити наявність обов'язкових елементів для притягнення особи до дисциплінарної відповідальності, а саме - порушення приватним виконавцем закону, його вину, наявність негативних наслідків, які наступили в результаті дій приватного виконавця та причинний зв'язок між цими діями, вчиненими в процесі виконання рішення суду і негативними наслідками.

Саме ця сукупність чинників формує склад дисциплінарного проступку, який є обов'язковою передумовою для застосування дисциплінарного стягнення до приватного виконавця.

Тобто, із змісту норм законодавства, які регламентують діяльність Дисциплінарної комісії, слідує, що остання в кожному конкретному випадку повинна надати належну правову оцінку виявленому порушенню, які наслідки таке за собою потягнуло, чи вплинуло на права або інтереси учасників виконавчого провадження, чи є допущене порушення підставою для дисциплінарної відповідальності.

Неналежне виконання обов'язків приватним виконавцем, на думку відповідача, полягає у не вжитті заходів, визначених частиною першою статті 18 Закону № 1404-VIII, а саме щодо примусового виконання рішень неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії.

Аналіз статті 18 Закону № 1404-VIII та статті 3 Закону № 1403-VIII свідчить, що обов'язки приватного виконавця - це нормативно закріплені вид та межі правової поведінки приватного виконавця, дотримання яких є обов'язковим для виконання завдань та досягнення цілей, покладених державою з метою забезпечення примусового виконання судових рішень як завершальної стадії судового провадження, відповідно до закріплених у Законі № 1403-VIII функцій органів та осіб, які здійснюють примусове виконання рішень.

Отже, невиконання обов'язків можна характеризувати як уникнення приватним виконавцем здійснення покладених на нього законами та підзаконними актами обов'язків та зобов'язань під час примусового виконання судового рішення, що призвело чи може призвести до негативних наслідків або заподіяння шкоди.

Неналежне виконання обов'язків - це здійснення приватним виконавцем покладених на нього обов'язків та зобов'язань із порушенням законів та підзаконних актів під час примусового виконання судового рішення, що призвело чи може призвести до негативних наслідків або заподіяння шкоди.

Верховний Суд зазначив, що сукупність установлених обставин цієї справи свідчить, що формальне порушення виконавцем пункту 5.2 Положення № 216

не відповідає такій кваліфікації дій як неналежне виконання обов'язків та не становить у цьому випадку склад дисциплінарного проступку.

Про факт належного виконання своїх обов'язків приватним виконавцем свідчить успішне виконання боржником вимог виконавчого документу по виконавчому провадженню, у зв'язку з чим це виконавче провадження закінчено.

Ці всі обставини у своїй сукупності дають змогу дійти висновку, що приватний виконавець під час виконання своїх обов'язків діяв на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Крім того Верховний Суд звернув увагу на зміст самого рішення Дисциплінарної комісії, оскільки воно було прийнято без дотримання потрібного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення.

На підставі наведеного Верховний Суд дійшов висновку, що судами попередніх інстанцій прийнято правильне по суті спору рішення. В той же час, у зв'язку із неправильним застосуванням пункту 5.2 Положення № 216 та положень Інструкції № 22, Верховний Суд вважав, що оскаржувані судові рішення підлягають зміні в частині мотивів, з яких суди попередніх інстанцій виходили, задовольняючи позовні вимоги, виклавши їх у редакції цієї постанови.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 2 червня 2022 року у справі № 420/2431/20 можна ознайомитися за посиланням – <https://reestr.court.gov.ua/Review/104593138>.

4.4. Про обов'язок державного виконавця перевіряти виконання судового рішення боржником

Відповідно до ч. 3 ст. 18 Закону № 1404-VIII визначено, що виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право, зокрема, проводити перевірку виконання боржниками рішень, що підлягають виконанню відповідно до цього Закону (п. 1); звертатися до суду або органу, який видав виконавчий документ, із заявою (поданням) про роз'яснення рішення, про видачу дубліката виконавчого документа у випадках, передбачених цим Законом, до суду, який видав виконавчий документ, із заявою (поданням) про встановлення чи зміну порядку і способу виконання рішення, про відстрочку чи розстрочку виконання рішення (п. 10); здійснювати інші повноваження, передбачені цим Законом (п. 22).

Отже, Законом № 1404-VIII на державного виконавця покладено обов'язок перевіряти виконання рішення боржником

02 лютого 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Міністерства юстиції України на постанову Першого апеляційного адміністративного суду, прийняту 03 листопада 2021 року у справі № 200/10827/21 за позовом ОСОБА_1 до відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції

України про визнання протиправною та скасування постанови про закінчення виконавчого провадження.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На виконання рішення Донецького окружного адміністративного суду від 08 лютого 2021 року по справі 200/11109/20-а судом 11 червня 2021 року оформлено та видано виконавчий лист.

01 липня 2021 року головним державним виконавцем відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Рекашовою Аллою Миколаївною винесено постанову про відкриття виконавчого провадження за виконавчим листом щодо зобов'язання Міністерства юстиції України повторно розглянути запит позивача про надання публічної інформації від 14 вересня 2020 року.

Листом від 16 липня 2021 року боржник повідомив відділ про повне фактичне виконання рішення до винесення постанови про відкриття виконавчого провадження, на підтвердження чого надано копію листа, яким повторно розглянуто запит позивача на отримання публічної інформації.

06 серпня 2021 року головним державним виконавцем відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Рекашовою Аллою Миколаївною на підставі інформації викладеної в листі 16 липня 2021 року винесено постанову про закінчення виконавчого провадження.

Донецький окружний адміністративний суд рішенням від 7 вересня 2021 року у задоволенні позову відмовив в повному обсязі.

Перший апеляційний адміністративний суд постановою від 3 листопада 2021 року скасував рішення Донецького окружного адміністративного суду від 7 вересня 2021 року та ухвалив нове, яким позов задовольнив.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, рішення суду апеляційної інстанції – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі з'ясувалося питання чи має виконавець у межах виконання рішення суду перевіряти зміст наданої боржником публічної інформації на запит стягувача чи виключно обмежитися фактом надання такої.

Відповідно до частини третьої статті 18 Закону № 1404-VIII визначено, що виконавець під час здійснення виконавчого провадження має право, зокрема: проводити перевірку виконання боржниками рішень, що підлягають виконанню відповідно до цього Закону (пункт 1); звертатися до суду або органу, який видав виконавчий документ, із заявою (поданням) про роз'яснення рішення, про видачу дубліката виконавчого документа у випадках, передбачених цим Законом, до суду, який видав виконавчий документ, - із заявою (поданням) про встановлення чи зміну порядку і способу виконання рішення, про відстрочку чи розстрочку виконання рішення (пункт 10); здійснювати інші повноваження, передбачені цим Законом (пункт 22).

Отже, Законом № 1404-VIII на державного виконавця покладено обов'язок перевіряти виконання рішення боржником.

Рішенням Донецького окружного адміністративного суду від 08 лютого 2021 року справа №200/11109/20-а, було зобов'язано Міністерство юстиції України повторно розглянути запит позивача про надання публічної інформації від 14 вересня 2020 року, у якому останній просив надати письмове обґрунтування створення Офісу протидії рейдерству (на правах Департаменту).

У свою чергу, лист Міністерства юстиції України надісланий на виконання рішення суду стосувався надання інформації про створення Офісу протидії рейдерству (на правах Департаменту), а не надання інформації щодо обґрунтування створення Офісу протидії рейдерству (на правах Департаменту), як прямо зазначено у запиті.

Зміст повторної відповіді боржника є аналогічним відповіді від 21 вересня 2020 року № 41846/ПІ-Т-3232/19.1.2, яка була предметом судового розгляду у справі № 200/11109/20-а, що фактично свідчить про не розгляд Міністерством юстиції України заяви позивача та не вирішення питань, наведених в ній.

Верховний Суд зазначив, що головний державний виконавець відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України Рекашова А. М., приймаючи рішення про закінчення виконавчого провадження на підставі лише повідомлення боржника про повне фактичне виконання рішення, не вжила вичерпних заходів передбачених статтями 18, 63 Закону № 1404-VIII, чим порушила принцип верховенства права, законності, справедливості, неупередженості та об'єктивності, обов'язковості виконання рішень встановлені частиною першою статті 4 Закону України від 2 червня 2016 року № 1403-VIII «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», а також без дотримання таких засад, встановлених положеннями частини першої статті 2 Закону № 1404-VIII - верховенства права, обов'язковості виконання рішень, законності, справедливості, неупередженості та справедливості.

Державний виконавець не переконався у фактичному виконанні у повному обсязі рішення суду у справі № 200/11109/20-а, а тому постанова про закінчення виконавчого провадження є передчасною та такою, що підлягає скасуванню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 2 лютого 2022 року у справі № 200/10827/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103035915>.

4.5. Про відсутність необхідності в отриманні дозволу суду на проникнення до житла в разі примусового виконання державним виконавцем рішення суду про вселення стягувача

Дії державного виконавця щодо примусового вселення стягувача зумовлені саме наявністю відповідного рішення про таке. У цьому разі вони виключають необхідність додаткового звернення державного виконавця до суду для отримання дозволу на проникнення до житла.

Алгоритм дій державного виконавця під час примусового виконання рішення про вселення стягувача наведений у ст. 67 Закону № 1404-VIII і за своїм змістом подібний до виконання рішення про виселення боржника (ст. 66 цього Закону)

30 серпня 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційні скарги ОСОБА_1 та Другого відділу державної виконавчої служби у місті Хмельницькому Центрально-Західного управління Міністерства юстиції (м. Хмельницький) на постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 21 липня 2020 року у справі № 686/21643/19 за позовом ОСОБА_2 до Другого відділу державної виконавчої служби міста Хмельницький Головного територіального управління юстиції у Хмельницькій області, треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача - Товариство з обмеженою відповідальністю «ЖЕД ПМК 2015», ОСОБА_1, про визнання незаконними дій державного виконавця.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Ухвалою Хмельницького міськрайонного суду від 25 лютого 2019 року було задоволено заяву ОСОБА_1 та здійснено поворот рішення Хмельницького міськрайонного суду від 28 жовтня 2016 року про виселення ОСОБА_1 з кімнати АДРЕСА_1 без надання іншого жилого приміщення шляхом вселення її в кімнату АДРЕСА_1.

Актом державного виконавця від 01 серпня 2019 року стверджено, що при примусовому виконанні виконавчого листа про здійснення повороту рішення про виселення ОСОБА_1 з кімнати АДРЕСА_1 без надання іншого жилого приміщення шляхом вселення її в кімнату АДРЕСА_1, встановлено: «В ході вжитих заходів ОСОБА_1 вселено у зазначену кімнату. Рішення суду виконано в повному обсязі».

Згідно з постановою про закінчення виконавчого провадження від 12 серпня 2019 року, виконавче провадження закінчено у зв'язку з його виконанням.

За матеріалами справи житлова кімната АДРЕСА_1 належить на праві приватної власності ОСОБА_2, яку вона придбала за договором купівлі-продажу від 19 березня 2019 року.

ОСОБА_2, яка не була учасником виконавчого провадження, оскаржує дії державного виконавця у цьому провадженні, які мали місце 01 серпня 2019 року щодо виконання ухвали Хмельницького міськрайонного суду про поворот виконання рішення суду про виселення ОСОБА_1.

Постановою Верховного Суду від 28 квітня 2020 року касаційні скарги задоволено частково, постанову суду апеляційної інстанції скасовано, а справу направлено на новий розгляд до Сьомого апеляційного адміністративного суду.

Постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду від 21 липня 2020 року апеляційну скаргу ОСОБА_2 задоволено повністю. Рішення Хмельницького окружного адміністративного суду від 07 листопада 2019 року скасовано та прийнято нову постанову, якою позов задоволено повністю.

Верховний Суд касаційні скарги задовольнив частково, скасував постанову суду апеляційної інстанції та змінив рішення суду першої інстанції, виклавши його мотивувальну частину в редакції цієї постанови.

ОЦІНКА СУДУ

У цій справі перевірку підлягали виключно дії державного виконавця щодо виконання рішення про вселення стягувача в частині дотримання ним приписів статті 67 Закон №1404-VIII, яка регламентує процедуру вселення у житлове приміщення, в тому числі у примусовому порядку.

Разом із тим, в оскаржуваній постанові від 21 липня 2020 року Сьомий апеляційний адміністративний суд, незважаючи на висновок Верховного Суду, викладений у постанові від 28 квітня 2020 року про нетотожність понять «примусове вселення» та «примусове проникнення», зазначив, що у даному випадку відбулось саме проникнення до житла позивачки.

Верховний Суд не погодився з такими твердженнями суду апеляційної інстанції з огляду на наступне.

Поняття «примусове проникнення» та поняття «примусове вселення» мають різну правову природу та порядок вирішення цих питань регулюються різними нормами Закону №1404-VIII.

Так, для примусового проникнення до житла для вчинення дій, передбачених Законом №1404-VIII, державний виконавець має звернутися до суду для ухвалення відповідного рішення про надання дозволу на примусове проникнення до житла боржника.

Натомість, дії державного виконавця щодо примусового вселення стягувача як раз і зумовлені наявністю відповідного рішення про таке, і в цьому випадку виключають необхідність додаткового звернення державного виконавця до суду для отримання дозволу на проникнення до житла.

Алгоритм дій державного виконавця під час примусового виконання рішення про вселення стягувача наведений у статті 67 Закону №1404-VIII і за своїм змістом є подібним до виконання рішення про виселення боржника (стаття 66 цього Закону).

Ураховуючи наведене, колегія суддів дійшла висновку, що вчинення державним виконавцем дій щодо примусового виконання рішення про вселення стягувача не знаходиться у площині поняття «примусового проникнення».

Відтак, висновок апеляційного суду про те, що дії державного виконавця щодо проникнення до житла ОСОБА_2, яка не є стороною виконавчого провадження, без відповідного рішення суду вчинені з порушенням вимог Закону № 1404-VIII та поза межами наданих виконавцю повноважень є помилковим та не ґрунтується на нормах чинного законодавства, оскільки у даному випадку відбулось не примусове проникнення до житла ОСОБА_2, а примусове вселення ОСОБА_1 на виконання рішення суду.

За таких обставин Верховний Суд визнав дії державного виконавця щодо виконання рішення про вселення ОСОБА_1 у кімнату АДРЕСА_1 такими, що вчинені у відповідності до вимог, визначених статтею 67 Закону № 1404-VIII. Державний

виконавець дотримався наведеної у цій статті послідовності дій при виконанні рішення про вселення стягувача.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 серпня 2021 року у справі № 686/21643/19 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99250446>.

4.6. Про підстави проведення перевірки конкретного виконавчого провадження начальником органу державної виконавчої служби

Чинним законодавством не визначено критеріїв чи ознак, наявність яких вказувала б на необхідність проведення перевірки конкретного виконавчого провадження начальником органу державної виконавчої служби

08 вересня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу ОСОБА_1, Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України на рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 15 червня 2018 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 30 листопада 2018 року у справі № 802/921/18-а за позовом ОСОБА_1 до Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України (далі - Департамент ДВС) про зобов'язання відповідача вчинити виконавчі дії щодо відновлення виконавчого провадження з виконання виконавчого листа, визнання протиправною бездіяльність відповідача щодо не здійснення контролю за законністю, повнотою і своєчасністю дій державного виконавця при виконанні рішення суду (дві з позовних вимог).

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Постановою Вінницького апеляційного адміністративного суду від 21.12.2017 у справі № 802/292/17-а визнано протиправною та скасовано постанову головного державного виконавця Департаменту ДВС від 24.01.2017 про закінчення виконавчого провадження з примусового виконання виконавчого листа.

Зазначену постанову суду було направлено на адресу Департаменту ДВС листом від 12.01.2018.

Постановою про відновлення виконавчого провадження від 02.02.2018 виконавче провадження з виконання виконавчого листа № 802/3745/15-а відновлено. Стверджуючи, що вказане виконавче провадження було відновлено не в повному обсязі та несвоєчасно, позивач звернувся до суду.

Рішенням Вінницького окружного адміністративного суду, зміненим у резолютивній частині постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, позов задоволено частково.

Відмовляючи в позові у відповідній частині, суди попередніх інстанцій виходили з того, що відповідач до звернення позивача з цим позовом поновив виконавче провадження, у зв'язку з чим дійшли висновку про безпідставність тверджень позивача про протиправну бездіяльність відповідача. Проте суди попередніх інстанцій встановили, що таке поновлення відбулося з порушенням визначеного у частині першій статті 41 Закону 1404-VIII строку, у зв'язку з чим вважали

обґрунтованими доводи позивача про неналежний контроль відповідача за діями державного виконавця в межах виконавчого провадження.

Верховний Суд залишив касаційні скарги без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Зі змісту частини першої статті 41 Закону №1404-VIII випливає, що у разі скасування вищим начальником або судом постанови про закінчення виконавчого провадження воно підлягає відновленню не пізніше наступного робочого дня з дня одержання відповідного рішення про скасування постанови про закінчення виконавчого провадження.

Аналізуючи норми статті 74 Закону № 1404-VIII, у поєднанні з пунктами 1-2 розділу XII Інструкції з організації примусового виконання рішень затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 №512/5, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 02.04.2012 за №489/20802, (далі - Інструкція), Верховний Суд зазначив, що директор Департаменту ДВС може з власної ініціативи або на підставі заяви учасника виконавчого провадження здійснити контроль за рішеннями, діями державного виконавця під час виконання рішень та у разі встановлення порушень - скасувати постанову державного виконавця, зобов'язати державного виконавця провести виконавчі дії в порядку, встановленому цим Законом.

Ураховуючи, що відповідачем було відновлено виконавче провадження з виконання виконавчого листа № 802/3745/15-а, правильними є висновки судів попередніх інстанцій про необхідність відмови у задоволенні позовних вимог щодо зобов'язання відповідача вчинити дії з його відновлення.

Щодо висновків судів попередніх інстанцій в частині задоволених позовних вимог, Верховний Суд зазначив, що чинним законодавством не визначено критеріїв чи ознак, наявність яких вказувала б на необхідність проведення перевірки конкретного виконавчого провадження начальником органу державної виконавчої служби.

Матеріали справи і зміст касаційних скарг свідчать, що між позивачем і відповідачем існує низка судових спорів щодо виконання рішення ЄСПЛ у справі «Яворовенко проти України» (заява №25663/02) та похідних спорів, які вирішуються в судах понад 6 років.

Національними судами за зверненнями позивача неодноразово констатувалася бездіяльність Департаменту ДВС та інших органів і осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень, у частині невиконання вказаного рішення ЄСПЛ, неодноразово констатувалися порушення Департаменту ДВС повноважень щодо здійснення контролю за діями підпорядкованих державних виконавців (справи № 802/82/16-а, № 802/3745/15-а та інші).

З урахуванням викладеного Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що за обставин, які склалися в спірних правовідносинах, відповідач мав би проконтролювати своєчасність вчинення державним виконавцем виконавчих дій у виконавчому провадженні, проте вказаного обов'язку не виконав, внаслідок

чого стало можливим порушення державним виконавцем вимог статті 41 Закону №1404-VIII.

Отже, правильними є висновки судів попередніх інстанцій про задоволення позову в частині визнання протиправною бездіяльності відповідача щодо не здійснення контролю за законністю, повнотою і своєчасністю дій державного виконавця при виконанні постанови Вінницького апеляційного адміністративного суду від 21.12.2017 у справі №802/292/17-а.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 8 вересня 2022 року у справі № 802/921/18-а можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106141096>.

4.7. Про підстави накладення на боржника штрафу

Заходи примусового виконання обумовлюються змістом рішення, яке підлягає примусовому виконанню. В контексті цієї справи мовиться про ухвалу про тимчасове вилучення доказів, якими відповідно до ч. 2 ст. 134 ГПК України можуть бути письмовий, речовий чи електронний доказ.

Ухвала про тимчасове вилучення документів – письмових доказів – не може виконуватися за правилами ст. 60 Закону № 1404-VIII («Передача стягувачу предметів, зазначених у виконавчому документі»), адже не йдеться про предмети. Зауважимо, що ця стаття розміщена в розд. VII Закону № 1404-VIII, який має назву «Порядок звернення стягнення на майно боржника». Положення цього розділу стосуються примусового виконання рішень майнового характеру.

Цивільно-правові договори не є «предметом матеріального світу» (тобто речовим доказом у розумінні процесуального закону), й уподібнювати їх до «предметів» на тій лише підставі, що суд ухвалив їх «вилучити», не можна.

Державний виконавець повинен вживати передбачених Законом № 1404-VIII заходів щодо примусового виконання рішень неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії (ч. 1 ст. 18). Водночас і боржник, якого стосується рішення, у межах виконавчого провадження повинен не ухилятися від своїх зобов'язань, імітуючи виконання як вимог суду, так і державного виконавця, а виконувати їх, надавши ті документи, яких від нього вимагали, або пояснити й підтвердити обставини, які об'єктивно унеможливають виконання рішення. Накладення на боржника штрафу відповідно до ст. 63 Закону № 1404-VIII в цьому контексті можна розглядати як складову частину примусового виконання рішення. Установивши, що боржник не виконав рішення без поважних причин, державний виконавець повинен ухвалити постанову про накладення штрафу

11 серпня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» на постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 16 листопада 2021 року у справі № 640/19147/21

за позовом Акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» до Печерського районного відділу державної виконавчої служби у місті Києві Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ), третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача - товариство з обмеженою відповідальністю «Торгово-логістичний комплекс «Арктика» про визнання протиправною і скасування постанови заступника начальника відділу Печерського РВ ДВС про накладення штрафу у виконавчому провадженні.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Господарський суд м. Києва ухвалою від 11 листопада 2020 року у справі № 910/13232/20 задовольнив клопотання товариства з обмеженою відповідальністю «Торгово-логістичний комплекс «Арктика» (далі - ТОВ «ТЛК «Арктика», Товариство) і (ухвалою) на підставі статті 134 ГПК України вилучив в АТ «Ощадбанк»: договір купівлі-продажу від 13 лютого 2019 року, укладений між АТ «Ощадбанк» та Дочірнім підприємством «БЦТ» (далі - ДП «БЦТ») за результатами відкритих торгів ДП «Сетам», а також всі додатки, додаткові угоди, угоди про внесення змін тощо; договір № 55/3-1 від 19 червня 2017 року про припинення зобов'язань переданням відступного, укладений між АТ «Ощадбанк» і ТОВ «Крупенія», а також всі додатки, додаткові угоди, угоди про внесення змін тощо.

Згідно з цією ухвалою (з урахуванням ухвали про виправлення описки), стягувачем визначено Господарський суд м. Києва. Вилучення перелічених доказів доручено Печерському РВ ДВС.

АТ «Ощадбанк» листом від 31.03.2021 надало Печерському РВ ДВС оригінал договору купівлі-продажу земельних ділянок від 13.02.2019, укладений між АТ «Ощадбанк» і ДП «БЦТ» за результатами відкритих торгів ДП «Сетам», та акт приймання-передачі земельних ділянок 13.02.2019 за цим договором. АТ «Ощадбанк» повідомило також, що не має [витребуваного] договору № 55/3-1 від 19.06.2017 про припинення зобов'язань переданням відступного.

У вимозі від 29.04.2021 державний виконавець вимагав від боржника повторно в термін до 11.05.2021 надати документи на виконання ухвали Господарського суду м. Києва від 11 листопада 2020 року у справі № 910/13232/20, а саме: договір купівлі-продажу від 13 лютого 2019 року, укладений між АТ «Ощадбанк» і ДП «БЦТ» за результатами відкритих торгів ДП «Сетам», а також всі додатки, додаткові угоди, угоди про внесення змін тощо; договір № 55/3-1 від 19 червня 2017 року про припинення зобов'язань переданням відступного, укладеного між АТ «Ощадбанк» і ТОВ «Крупенія», а також всі додатки, додаткові угоди, угоди про внесення змін тощо. Цією вимогою боржник попереджений також, що у разі неподання документів до нього застосують заходи примусового виконання рішення, передбачені Законом № 1404-VIII.

У відповідь АТ «Ощадбанк» повідомило, що 31.03.2021 надало (Печерському РВ ДВС) усі наявні у нього документи.

За невиконання ухвали Господарського суду міста Києва від 11.11.2020 року у справі № 910/13232/20 заступник начальника відділу Печерського РВ ДВС винесла

у виконавчому провадженні постанову від 22.06.2021, відповідно до якої на боржника (АТ «Ощадбанк») накладено штраф у розмірі 5100,00 грн. Зазначену постанову позивач оскаржив до суду.

Окружний адміністративний суд міста Києва своїм рішенням позов задовольнив. Задовольняючи позовні вимоги, суд зважив на листи АТ «Ощадбанк» від 31.03.2021, від 12.05.2021 № 14191 (які є в матеріалах справи), якими боржник повідомив Печерський РВ ДВС про те, що не має договору № 55/3-1 від 19.06.2017 про припинення зобов'язань переданням відступного. Водночас зауважив, що відповідач не надав доказів перевірки повідомленого позивачем факту відсутності договору, витребуваного згідно зі згаданою ухвалою господарського суду.

Шостий апеляційний адміністративний суд скасував рішення Окружного адміністративного суду міста Києва і ухвалив нову постанову, якою в задоволенні адміністративного позову відмовив повністю. Суд апеляційної інстанції зазначив, що на дату винесення спірної постанови позивач не виконав ухвали Господарського суду м. Києва від 11.11.2020 у справі № 910/13232/20 в частині вилучення договору № 55/3-1 від 19.06.2017 про припинення зобов'язань переданням відступного. Та додав, що АТ «Ощадбанк» є однією зі сторін згаданого договору, а тому повинен мати один з його примірників. Позивач, твердячи, що не має договору, який витребував/вилучив господарський суд, не надав (ані державному виконавцю, ані суду) доказів, які б підтверджували втрату ним свого примірника договору (його зникнення, викрадення, загублення тощо), а також не повідомив про особу, яка відповідала за його зберігання, обставин та періоду втрати цього договору.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову апеляційного адміністративного суду – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Заходи примусового виконання обумовлюються змістом рішення, яке підлягає примусовому виконанню. В контексті цієї справи, повторимося, мовиться про ухвалу про тимчасове вилучення доказів, якими, відповідно до частини другої статті 134 Господарсько-процесуального кодексу України, можуть бути письмовий, речовий чи електронний доказ.

Ухвала про тимчасове вилучення документів - письмових доказів (як-от у цій справі) - не може виконуватися за правилами статті 60 Закону № 1404-VIII («Передача стягувачу предметів, зазначених у виконавчому документі»), адже не йдеться про предмети. Зауважимо, що ця стаття розміщена в розділі VII Закону № 1404-VIII, який називається «Порядок звернення стягнення на майно боржника». Положення цього розділу стосуються примусового виконання рішень майнового характеру.

Цивільно-правові договори не є «предметом матеріального світу» (тобто речовим доказом у розумінні процесуального закону) і уподібнювати їх до «предметів» на тій лише підставі, що суд ухвалив їх «вилучити» не можна.

У контексті описаної ситуації йдеться передовсім про документи (письмові докази), які суду потрібні для розгляду справи № 910/13232/20, й АТ «Ощадбанк» як сторона (відповідач) у тій справі має розуміти, про які докази йдеться, та не ухилятися від вимог суду. Постановивши ухвалу від 11.11.2020 господарський суд таким чином не звільнив АТ «Ощадбанк» від обов'язку надати витребувані документи й не переклав це зобов'язання суто на державного виконавця. Останній повинен вживати передбачених Законом № 1404-VIII заходів щодо примусового виконання рішень, неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії (частина перша статті 18). Водночас і боржник, якого стосується рішення, в рамках виконавчого провадження повинен не ухилятися від своїх зобов'язань, імітуючи виконання як вимог суду, так і державного виконавця, а виконувати їх, надавши ті документи, яких від нього вимагали. Або пояснити і підтвердити обставини, які об'єктивно унеможливають виконання рішення.

Накладення на боржника штрафу відповідно до статті 63 Закону № 1404-VIII в цьому контексті можна розглядати як складову примусового виконання рішення. Встановивши, що боржник не виконав рішення без поважних причин, державний виконавець повинен винести постанову про накладення штрафу.

В цій справі - як можна зрозуміти з обсягу встановлених в ній обставин - виконавець, коли надсилав вимоги боржнику, таким чином вживав заходів для виконання ухвали Господарського суду м. Києва від 11.11.2020 у справі № 910/13232/20. Його вимоги були правомірні й мали спонукати (примусити) боржника виконати виконавчий документ належним чином.

На думку колегії суддів Верховного Суду, з'ясувавши, що боржник не виконав цього рішення без поважних причин (в цій справі твердження позивача про їх поважність (відсутність документів, які суд ухвалив вилучити) не мали ніякого документального підтвердження), державний виконавець правомірно винесла постанову про накладення на боржника штрафу на підставі частини другої статті 63 Закону № 1404-VIII.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 11 серпня 2022 року у справі № 640/19147/21 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105693498>.

4.8. Про реалізацію повноважень органу опіки та піклування за ст. 177 Сімейного кодексу України

Для вирішення питання щодо отримання відповідного дозволу органів опіки та піклування для передачі на реалізацію майна дитини в межах виконавчого провадження саме виконавець має звертатися до органу, який повинен визначати найкращий захист прав неповнолітніх дітей. Водночас стягувач задля захисту своїх прав у межах виконавчого провадження, при здійсненні якого є підстави для отримання дозволу згідно з вимогами ст. 177 Сімейного кодексу України, може

оскаржити до суду певні дії виконавця з виконання останнім обов'язку стосовно отримання дозволу на реалізацію майна боржника

30 червня 2022 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Служби у справах дітей Харківської районної державної адміністрації на рішення Харківського окружного адміністративного суду від 29 січня 2021 року на постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 14 липня 2021 року у справі № 520/17354/2020 за позовом ОСОБА_1 до Служби у справах дітей Харківської районної державної адміністрації, третя особа - Міськрайонний відділ державної виконавчої служби по Харківському району та місту Люботину про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач звернувся до суду із позовом до Служби у справах дітей Харківської районної державної адміністрації (надалі - відповідач, Служба), третя особа - Міськрайонний відділ державної виконавчої служби по Харківському району та місту Люботину, в якому просив визнати протиправною бездіяльність Служби у справах дітей Харківської районної державної адміністрації щодо не розгляду запитів Відділу державної виконавчої служби Харківського районного управління юстиції Харківської області (далі - Відділ) від 28 серпня 2020 року вих. №50688 та від 06 жовтня 2020 року вих. 56000 та зобов'язати розглянути вказані запити відповідно до вимог статті 177 Сімейного кодексу України (далі - СК України).

В обґрунтування позовних вимог вказано, що відповідачем фактично не розглянуті запити про надання дозволу на реалізацію нерухомого майна в порушенні статті 117 СК України.

Суди першої та апеляційної інстанцій позов задовольнили. Суди виходили з того, що повноваження стосовно надання витребуваного дозволу або відмови в наданні такого дозволу регламентовано статтею 177 СК України. Умови, за яких орган відмовляє у наданні дозволу, визначені законом. У разі відсутності таких умов, орган повинен надати дозвіл. Ці повноваження та порядок їх реалізації передбачають лише один вид правомірної поведінки відповідного органу - надати дозвіл або не надати (відмовити).

Верховний Суд касаційну скаргу Служби у справах дітей Харківської районної державної адміністрації задовольнив частково, рішення судів попередніх інстанцій скасував, ухвалив у справі нове рішення про відмову у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Згідно із положеннями статті 177 Сімейного кодексу України, статті 13 Закону України «Про органи і службу у справах дітей та спеціальні установи для дітей», статті 12 Закону України «Про основи соціального захисту бездомних громадян і безпритульних дітей» саме на органи опіки та піклування державою покладено повноваження щодо здійснення контролю за дотриманням житлових прав і охоронюваних законом інтересів дітей, як особливо вразливої соціальної категорії громадян.

Із вищенаведених правових норм вбачається, що дозвіл на відчуження майна, яке належить дитині на праві власності/користування може бути наданий лише у разі гарантування збереження права дитини на житло.

Отже, розглядаючи питання щодо надання дозволу на відчуження чи відмови у його наданні, відповідач здійснює публічно-владні управлінські функції.

Колегія суддів Верховного Суду наголосила, що підставою звернення до суду стало порушення органом опіки та піклування процедури розгляду запитів.

Суди попередніх інстанцій, приймаючи оскаржувані рішення, дійшли висновку про наявність в діях Служби протиправної бездіяльності, оскільки суб'єктом владних повноважень жодного рішення за результатами розгляду запитів - прийнято не було. Окрім того, суд апеляційної інстанції вказав, що обов'язок надання документів, зазначених у пункті 66 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року N 866, встановлений виключно для батьків дитини, опікунів або піклувальників, а не для органу ДВС.

Проте Верховний Суд вказав на те, що такий висновок є передчасним з огляду на наступне.

Протиправна бездіяльність суб'єкта владних повноважень - це зовнішня форма поведінки (діяння) цього органу, яка полягає (проявляється) у неприйнятті рішення чи у нездійсненні юридично значимих і обов'язкових дій на користь заінтересованих осіб, які на підставі закону та/або іншого нормативно-правового регулювання віднесені до компетенції суб'єкта владних повноважень, були об'єктивно необхідними та реально можливими для реалізації, але фактично не були здійснені.

Пунктом 28 Розділу VIII Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 02 квітня 2012 року N 512/5 передбачено обов'язок отримати дозвіл органів опіки і піклування для передачі на реалізацію майна дитини.

Відповідно до правового висновку, викладеного Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 26 жовтня 2021 року у справі № 755/12052/19 (провадження №14-113 цс 21) отримання державним виконавцем відповідного дозволу органу опіки та піклування є обов'язковим в силу самого факту існування права власності або права користування неповнолітньої дитини щодо нерухомого майна, яке реалізується в рамках виконавчого провадження. Захист відповідних прав неповнолітньої дитини забезпечує орган опіки та піклування в межах своїх повноважень, приймаючи рішення про надання зазначеного дозволу або відмову у наданні такого дозволу державному виконавцю, а також суд у випадку звернення до нього уповноваженої особи щодо дій державного виконавця та/або органу опіки та піклування.

Із наданих Службі повноважень вбачається, що відповідач може надавати консультації громадянам стосовно підготовки необхідних документів щодо відчуження майна, на яке має право дитина, також може надавати дозволи на відчуження такого майна. Порядком №866 встановлена відповідна процедура надання дозволу, яка передбачає звернення Відділу до Служби.

Згідно із приписами частини першої статті 5 КАС України судовому захисту підлягають лише порушені суб'єктом владних повноважень права, свободи або законні інтереси позивача.

Із матеріалів справи вбачається, що фактичною підставою звернення ОСОБА_1 до суду із цим позовом стали виконавчі дії у ВП №48919227 (не здійснення реалізації майна боржника), в якому він є стягувачом. Відповідачем щодо ОСОБА_1 жодні дії/бездіяльність не вчинялись, оскільки позивач до Служби не звертався.

Враховуючи вищенаведене, колегія суддів Верховного Суду дійшла висновку про те, що стягувач за для захисту своїх прав у межах виконавчого провадження, при встановлених по справі обставинах, може оскаржити до суду певні дії виконавця щодо виконання останнім обов'язку отримання дозволу на реалізацію майна боржника. А суд, у свою чергу, здійснює перевірку дій не Служби, а державного виконавця, який здійснює реалізацію майна боржника за для виконання виконавчого документа.

Враховуючи, що для вирішення питання отримання відповідного дозволу у межах виконавчого провадження саме виконавець має звертатися до органу, який повинен визначати найкращий захист прав неповнолітніх дітей, Верховний Суд дійшов висновку про відсутність протиправної бездіяльності Служби по відношенню до позивача.

Верховний Суд вказав, що суди першої та апеляційної інстанцій при ухваленні оскаржуваних рішень неправильно застосували статтю 177 СК України, пункт 66 Порядку №866, що стало підставою для скасування оскаржуваних судових рішень та прийняття нового судового рішення про відмову у задоволенні позовних вимог.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 червня 2022 року у справі № 520/17354/2020 можна ознайомитися за посиланням – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/105025357>.

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду у спорах, що виникають під час здійснення виконавчого провадження. Рішення, внесені до ЄДРСР, з 1 січня 2021 року до 1 жовтня 2022 року / Упоряд.: правове управління (І) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. – 63 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua